

Újpesti

Helytörténeti
Értesítő

2024. június
XXXI. évfolyam 2. szám

Egy a jelszónk, a béke! – harsogta az ifjúnunkás teli torokból a jólismert indulót közel húszezer társával együtt. Nem zavarta, hogy egyszerre több tucat nyelven szólt a dal, hiszen a focimeccsekhez szokott stadion lelátóján most 70 ország ifjai ültek a VIT ünnepélyes megnyitóján. Színpompás felvonulásban gyönyörködött: a népviseletben táncot lejtő albánoktól kezdve a sárga selyemkabátos, ébenfekete hajú kínai lányokon át a virágaikkal a dísztribünön ülő Rákosi elvtársnak in-tegető komszomolosokig. Szemével sokáig követte a tapsorkán közepette felrepített több száz fehér galamb egyikét, elmélázva

a transzparenszek „Békét akarunk!” üzenetén. Hónapok óta készült társaival erre a nagy napra; még az esztergapad mellett is téma volt a hatalmas nemzetközi rendezvény. Előző héten elkészítették a gyárkaput díszítő drapériákat, a felvonuláshoz illő feliratos táblákat. Sötétkék SZIT-es egyenruhájában, vörös nyakkendőjével büszkén feszített és alig várta már az estét: a gellérthegyi tűzijátékot, az utcabált, no és az ismerkedést a külföldi lányokkal, se-kély orosz nyelvtudására építve. Sport-verseny, táncbemutató, koncert, filmvetítés, vetélkedő, tábortűz... – két hét változatos programja csábította, és az újonnan kötött barátságok messzire mutató reménye. □ *Kőrös Márta*

Világifjúsági Találkozó Budapest, 1949

„Olcsóárú jegyek a dolgozóknak a VIT-re. [...] A résztvevő országok által közösen rendezett nagyszabású kiállításra a belépődíj egy forint. Ugyancsak egyforintos egységárú jegyeket bocsátottak ki a kultúrversenyekre, amelyek a Zeneakadémián és a Magyar Színházban lesznek. A mozibemutatók egységára szakszervezeti tagoknak a délutáni előadásokon egy, az esti előadásokon pedig két forint. A csepeli sportpályán és a BSZKRT-stadionban [Budapest Székesfővárosi Közlekedési RT.] rendezett nagyszabású táncbemutató jegyeinek ára nyolc forint. A szakszervezeti tagok ebből 50 százalék kedvezményt kapnak. A jegyek iránt máris hatalmas érdeklődés nyilvánul meg, olyannyira, hogy már csak korlátolt számban kaphatók a Szakszervezeti Tanácsnál, a tömegszervezeteknél és az IBUSZ-jegyirodáknál.” (Szabad Nép, 1949. augusztus 13.)

„Öt világrész küldötteinek felvonulásával ma kezdődik a világ ifjúságának nagy találkozója. [...] Több ezer külföldi és tízezer magyar fiatal várja telve izgalommal a délutánt, amikor összes résztvevők jelenlétében kezdődik a nagy Találkozó. A város már felkészült az ünnepi megnyitóra. A házak olyan díszítettek, amilyent még nem látott Budapest – talán a felszabadulás óta sem. Van olyan épület, amely egészen vörösbe öltözött. Van, amely a világ ifjúságának jelvényét hordozza magán lenyűgöző mértékben. [...] Félezernyi kultúrbrigád lép fel a város különböző pontjain, hogy színes műsorral ismertesse a lakosság előtt a nagy Találkozó céljait és jelentőségét. [...] Délben és kora délután megkezdődik a nagy felvonulás Újpest felé, amely a megnyitó ünnepség színhelye lesz. Végeláthatatlan menet önti el az Újpest felé vezető utakat, ötvenezernél több fiatal vesz részt ezen az első ünnepségen. Budapest és az egész ország ifjúsága eközben helyi ünnepségekkel és közös rádióhallgatásokkal fejezi ki, hogy lélekben ott van az újpesti központi megnyitón. [...] Délután 4 órakor hangzik fel az újpesti stadionban a Világifjúsági Találkozó kezdetét jelző kürtészó.

Az árbocra felröppen a DIVSZ [Demokratikus Ifjúsági Világszövetség] békezászlaja, majd megkezdődik a résztvevő nemzetek fiataljainak felvonulása. [...] Az ünnepség megnyitó beszédét Szakasits Árpád elvtárs, köztársasági elnök mondja: üdvözli a világ ifjúságának nagy találkozóját. Utána Guy de Boysson, a DIVSZ elnöke és Josef Grohmann a Nemzetközi Diákszövetség főtitkára, majd Non György, a MINSZ [Magyar Ifjúság Népi Szövetsége] elnöke beszél. A beszédek közben ezer fehér galamb röpköd fel a pályáról a fiatalság békeakarátának jelképekéül és repülőgépekről virágot szórnak a gyűlés résztvevőire. A megnyitó ünnepséget az Újpest–Ferencváros labdarúgó csapatának mérkőzése zárja le.” (Szabad Nép, 1949. augusztus 14.)

„A munkásifjúság a VIT-en. Végre érkezett a nagy nap. A magyar ifjúság és minden demokratikus, haladó gondolkodású fiatal ünnepe a Világifjúsági Találkozó megnyitása. Ötvenötmillió fiatal képviselője, ötvenmillió fiatal volt ott gondolatban az újpesti sportpálya megnyitó ünnepségén. Amikor Radik Jurkin, a hős Ifjú Gárda életben maradt tagja felhúzta a DIVSZ zászlaját az árbocra, hirdette a világ ifjai nagy béketalálkozójának megnyitását.” (Szabad Munkás, 1949. augusztus 14.)

„Legnagyobb részük 17–23 éves korban lévő fiú vagy leány [...] egyik reggel közöltük velük, hogy a Timót-utcai Rákosi elvtársról elnevezett tanoncvárost fogjuk meglátogatni. [...] Ma a volt kaszárnya helyén egy virágzó, korszerűen berendezett hatalmas Tanoncváros van. A lakószobák, a tanuló-, társalgótermek, kultúrház és egyéb minden, minden ami szükséges az ifjúságnak, hogy szépen éljen itt és tanulhasson. Az egyik spanyol elvtárs, 19 éves műszerész tanonc, amikor visszafelé jöttünk az autóbuszban mellém került. [...] Egyszerre felém fordul és jellegzetes spanyol beszédformában szól hozzám: – Ide figyelj, tolmács elvtárs... Szeretnék itt maradni. Ebben a tanoncvárosban... Itt élni és tanulni a szakmámat... Én megígértem, hogy érdeklődni fogok...” [cikkíró: Róna András] (Szabad Munkás, 1949. augusztus 28.) (Összeállította: Szöllősy Marianne)

Az Újpesti Helytörténeti
Alapítvány lapja

Alapító szerkesztő:
KADLECOVITS GÉZA

A szerkesztőbizottság elnöke:
HIRMANN LÁSZLÓ

A szerkesztőbizottság
tisztelbeli elnöke:
DR. SIPOS LAJOS

A szerkesztőbizottság tagjai:
DR. HOLLÓSI ANTAL
DR. KÖRÖS ANDRÁS
ROJKÓ ANNAMÁRIA

Szerkesztő:
ROJKÓ ANNAMÁRIA

Munkatársak:

IVÁNYI JÁNOS
KRIZSÁN SÁNDOR
LÓRINCZ RÓBERT
SZÖLLŐSY MARIANNE

Számunk szerzői:

BARTA FLÓRA *fordító*
HIRMANN LÁSZLÓ *tanár,*
gimnázium-igazgató
DR. HOLLÓSI ANTAL *sebészfőorvos,*
ny. orvos igazgató
IVÁNYI JÁNOS *okl. építőmérnök*
KOMJÁTHY ALADÁR *költő, műfordító*
KÖRÖSNÉ DR. MIKIS MÁRTA
ny. tudományos munkatárs (OFI)
LASZIP GÁBOR *történész*
ROJKÓ ANNAMÁRIA *újságíró,*
szerkesztő
SOMORJAI EDÉNÉ *ny. iskolatitkár*
SZÖLLŐSY MARIANNE *helytörténeti-*
gyűjtemény-vezető
DR. TÓSZEGI ZSUZSANNA
c. egyetemi docens (ELTE)

Kiadja: Újpest Önkormányzata
ISSN 1587-9763

Műszaki szerkesztő:

GELLÉRT KATALIN

Nyomdai kivitelezés:

SPÁCIUM BT.

Felelős vezető: KOÓS GÁBOR

Digitális archívum:

ujpest.hu oldal, „Kerület” menüpont

Újpesti

Helytörténeti
Értesítő

2024. június
XXXI. évfolyam 2. szám

A budapesti Világifjúsági Találkozó megnyitó ünnepsége a Megyeri úti stadionban, 1949. augusztus 14-én (Forrás: Nemzeti Archívum)

1	KÖRÖS MÁRTA <i>Békevágy a lelátón</i>
	Múltidéző
2	<i>Világifjúsági Találkozó Budapest, 1949</i> Összeállította SZÖLLŐSY MARIANNE
	Tanulmány
4	TÓSZEGI ZSUZSANNA <i>Hölgyek az újpesti Wolfner családban. Wolfner Györgyné dr. Tarcsay Izabella</i>
	Közlemények
7	LASZIP GÁBOR <i>Dumavár – az Újpest-szurkolók kedélyes kávéházi kompániája, 2. rész</i>
11	ROJKÓ ANNAMÁRIA <i>A népszigeti Lídó</i>
14	SZÖLLŐSY MARIANNE <i>„Újpest dolgozói méltóképpen fogadják a VIT küldötteit”</i>
16	IVÁNYI JÁNOS <i>Katolikus kultúrházból újpesti Úttörőház</i>
18	KÖRÖSNÉ DR. MIKIS MÁRTA <i>„A reklám alapja az állandó feltűnő hirdetés”. Újpest élete a hirdetések tükrében, 8. rész</i>
20	DR. HOLLÓSI ANTAL <i>Dr. Fedor Zoltán, akinek sorfalat álltak a betegek</i>
22	SOMORJAI EDÉNÉ <i>Panelban lakom (részlet)</i>
24	BARTA FLÓRA <i>Komjáthy Aladár</i>
24	KOMJÁTHY ALADÁR <i>Ujpest</i>
25	KOMJÁTHY ALADÁR <i>Babits tanár úr (részlet)</i>
	Híres újpestiek
26	HIRMANN LÁSZLÓ <i>Bárdy Gabi</i>
	Interjú
29	SZÖLLŐSY MARIANNE <i>„Ma is népművelőnek tartom magam”</i>
32	Helytörténeti hírek

Hölgyek az újpesti Wolfner családban

Wolfner Györgyné dr. Tarcsay Izabella

Az Újpestet felvirágoztató Wolfner család hölgytagjai közül ebben a cikkünkben a nagy tekintélyű Wolfner József menyének fordultatos életét mutatjuk be. A szépséges Tarcsay Izabella egy milliomos báró, majd válása után Wolfner György felesége lett. Wolfnernéként hangos írói, művészi sikereket ért el, az előkelő társaság kedvencévé vált. Felnőttként szerzett érettségit és pszichológus diplomát, több tanulmányt, könyvet publikált. Megözvegyülve harmadszor is férjhez ment, élete végét mégis fájdalmas elhagyatottságban töltötte.

Groedel báróné

Tarcsay János császári és királyi huszárhadnagy Isabella Flora Georgina Maria nevű leánya 1900. január 3-án született Bécsben. A német anyanyelvű, római katolikus vallású Izabella Bécsben, az előkelő Sacré-Coeur zárda-iskolában járta ki a nyolcosztályos polgárit. Feltűnő szépségével és szenvedélyes leveleivel hamar meghódította a világhírű Groedel cég várományosának, báró gulyafalvi és bogdáni Groedel Ottónak a szívét. A báró 1918 őszén vette feleségül az őt komoly irodalmi műveltségével is elkápráztató leányt. A multimilliomos házaspár az osztrák fővárosba köl-

Groedel báróné és kislánya, Mária (Forrás: geni.com)

tözött, 1920 augusztusában ott született egyetlen leányuk, Mária Izabella Gizella Melánia.

Hamar kiderült, hogy dúsgazdag férje oldalán a fiatalasszony másfajta életvitelre, fényűző estélyekre, nagyvilági sikerekre vágyott – éppen az ellentétére annak, amit menyasszony korában tett ígéretei alapján a férj elvárt volna tőle. A siketsége miatt az emberekkel érintkezni igen nehezen, csak hallókészülékkel képes báró és ifjú felesége között mindennapossá váltak a konfliktusok. Férjének az fájt a legjobban, hogy Izabella még a kicsi lányukat is elküldte a háztól, holott ő volt apjának egyetlen vigasza.

A szaftos bulvárhíreket imádók minden részletről értesülhettek, amikor 1924 végén a báróné válókeresetet adott be férje ellen. Mivel a személyes adatok védelmét akkor még nem tartották szem előtt, a sajtó részleteket közölt Izabella szerelmes leveleiből és alaposan megszéllőztette a sikertelen házasság kínos epizódjait. Úgy tűnik, Izabellát ez kevésbé zavarta, hiszen újabb pletykákra adott okot: a válóper végét meg sem várva, eljegyezte magát Wolfner Györggyel, a jól menő újpesti Wolfner bőrgyár társtulajdonosával. Alighogy kihirdették a Groedel házaspár válását, 1925 augusztusában György és Izabella összeházasodott.

Wolfner Györgyné

Új férje mesés gazdagsága és előkelő társadalmi pozíciója végre lehetővé tette Izabella számára, hogy belevesse magát a pénzarisztokrácia pezsgő életébe. A Wolfner család az 1930-as években az ország leggazdagabb famíliái közé tartozott, és ugyan a bárói rang csak férjének nagybátyját, Tivadart és az ő leszármazóit illette meg, az újságírók a legelegánsabb bálakon, estélyeken megjelenő Izabellát is gyakran bárónőként emlegették. Az életmódváltásban már a kislánya sem korlátozta, ugyanis a bíróság – akkor merőben szokatlan módon – az apa felügyelete alá helyezte a gyermeket.

A korabeli híradások alapján Izabella nemcsak szépségével, hanem művészi és írói tehetségével is ámulatba ejtette a felső tízezer tagjait. A lapok több olyan főúri összefoglalóról is beszámoltak, amelynek dekorációját, díszleteit Wolfner Györgyné tervezte, sőt, egyes elemeit saját kezűleg készítette. „Avatott művészek nyilatkoztak a pompás művészi teljesítményről igaz elismeréssel” – írja például a Színházi Élet 1928-ban a Weiss Alfons báróék gellérthegy-i „boszorkány”-estélyéről. Erről a fényűző eseményről a folyóirat fényképeket is közölt: az egyikben Izabella férjének unokatestvére, Wolfner László oldalán látható.

A társasági eseményekről beszámoló lapokban Izabellát férjzett néven emlegették, ugyanakkor cikkíróként – hol a leánykori, hol a becenevén, „Babicza”-ként – a neve gyakran szerepelt az 1930-as évek napilapjaiban. Írásai két nagy témacsoportba sorolhatók: az egyikbe a külföldi utazásairól szóló színes beszámolói, a másikba a nyomorgó, beteg emberekről írt, mélységes együttérzésről tanúskodó cikkei tartoznak. Ez utóbbi írásai annyira élet-hűek, hogy nem kételkedhetünk abban: a fényűző élethez szokott Babicza időről időre megfordult a pesti nyomortanyákon és a szegények kórházaiban, hogy az ottani rettenetes körülményeket bemutassa a nagyközönségnek.

A mondán élet hírei közül az Apponyi Albert Poliklinika javára szervezett jótékony divatrevüről szólót említjük meg, amelyet Wolfner Györgyné szellemes konferansa irodalmi jelentőségűvé emelt. Mint írják, az előző években általános feltűnést keltettek a Budapesti Hirlapban Babicza vagy Tarcsay Izabella néven közölt, „finom ötletességről, meleg szívről tanúskodó írásai”.

A mai olvasó számára is roppant érdekesek Izabella kitűnő megfigyelőképességre valló, „fölényesen okos írásai”. „A pesti előkelő társaság körülrajongott Babiczája” komoly feltűnést keltett azzal, hogy 1928-ban elutazott Oroszországba. A különös utazásról a Budapesti Hirlapban „Szovjetország női szemmel nézve” cím alatt közölt lebilincselően érdekes cikkeket.

Néhány írása szokatlanul őszinte valomásnak tűnik – ilyen például az 1935-ben a

15 éves lányának írt „Mama levele” című, egész oldalas cikke a Színházi Életben. A nagyvilági élet üdvöskéjétől eléggé meglepő a következő kijelentés: „Csak közönséges lelkek látnak meseországot társadalmunk hamis világában” – ezért a bállok után epekedő lányának azt írja, mit sem veszít az életben, ha szépen otthon marad „Goethe, Ciceró, vagy Dante mellett”. A Máriának a nyilvánosság előtt adott életvezetési tanácsok után mély fájdalommal vall arról, hogy az évente egyszeri, röpke találkozásukkor a kirendelt tanúk előtt nem tudja kifejezni végtelen anyai szeretetét.

Az Újság című lapban szintén 1935-ben mesélte el, hogy másfél évig magolt a bécsi érettségire, amelyet azért honosított, hogy beiratkozhatson a budapesti egyetemre. „Csodamatrónának” nevezte magát, amiért képes volt „mindenfajta társadalmi és házi kötelességtől légmentesen elzárkózva” tanulni.

Wolfner Györgyné az újságíróbálon 1937-ben (Forrás: Színházi Élet)

Mayer Ferenc építőművész tervei alapján 1930-ban épült föl a Wolfner házaspár lakóháza a Tárogató úton. A Színházi Élet lelkesülten írt a hűvösvölgyi „tündéri kis villapalota” házavatójáról, amelynek díszvendége a nagy író, Herczeg Ferenc volt. Wolfner Györgyné „mint kitűnő iparművésznő és lakberendező remekelt” az új rezidencia, „a boldogság új palotája” belső kialakításában.

Tíz év sem telt el a házavató után, amikor 1940 májusában a kiemelkedő tudása révén a bőripar nemzetközileg is nagyrabecsült szakembere, az 52 éves Wolfner György néhány nap alatt belehalt egy gyors lefolyású betegségbe.

Dr. Tarcsay Izabella

Az 1930-as évek második felétől kezdve Izabella érdeklődését egyetemi tanulmányai, majd tudományos tevékenysége kötötték le, így hátat fordított a felső tízezernek.

35 évesen iratkozott be a Pázmány Péter Tudományegyetemre, ahol az 1938/39. tanévben szerezte meg a bölcsészettudományi doktori címet. A következő tanévtől kezdve díjtalan gyakornokként, majd az 1941/42. tanévtől 1946-ig fizetéstelen tanársegédként dolgozott a Lélektani Intézetben.

A rá jellemző lelkesiséggel egyik tudományos közleményt írta a másik után. A kor elvárásainak megfelelően A kísérleti akaratvizsgálatok fejlődése című disszertációját könyv alakban is megjelentette, német és magyar nyelven. Egy további önálló kötete a Psychodiagnosztika. A Rorschach-vizsgálat és alkalmazása címet viseli. A külföldi pszichológus kongresszusok résztvevőjeként a sajtóban rendre beszámolt e tudományos rendezvényekről.

Dr. Lénárd Ferencné

Izabella az 1940-es években harmadszor is férjhez ment. A világháború után keletkezett levéltári iratokban már dr. Lénárd Ferencné néven szerepel, férje a magyar pszichológia egyik tekintélyes alakja volt.

Különös módon Lénárd egy interjúbán csak tanítványként említi Tarcsay Izabellát. A Magyar Pszichológiai Szemlében 1989-ben megjelent nyilatkozata azonban nemcsak emiatt okoz nagy meglepetést. Az ex-férj a

következőket mondta: „Amikor Tarcsay Izabella a tanítványom volt, meg kellett tanulnom tudományos szövegeket németről magyarra és magyarról németre fordítani”. Izabella nem tudott magyarul, német, francia és angol nyelven kommunikált, ezért Lénárdnak kellett felkészítenie őt „a magyar pszichológus doktorátus megszerzésére”. Disszertációja is „német nyelven készült el, és nekem kellett magyarra fordítanom” – mondta Lénárd, majd megemlítette, hogy Tarcsay Izabella jelentős anyagiakkal támogatta a Lélektani Intézetet.

Talán soha nem derül ki, hogy Lénárd Ferenc miért nem említette feleségeként egykori tanítványát. Emellett azonban igen elgondolkodtató az az állítása, amely szerint Izabella még egyetemi hallgató korában sem tudott magyarul. Fölmerül a kérdés: sok-sok szellemes, kiváló magyarsággal megfogalmazott cikkét Tarcsay Izabella-Babicza németül írta volna meg, és azokat a megjelenés előtt valaki lefordította magyarra?

Epilógus

A törvényesen elvált dr. Lénárd Ferencné dr. Tarcsay Izabella végrendelete megrendítő olvasmány. A Budapest Főváros Levéltárában őrzött iratban így vallott sorsa alakulásáról: „Hosszú évek óta élek egyedül, mert családom minden tagja elhagyott engem és elhagyta hazáját. Leányom, akiről ez alkalommal is csak a legnagyobb szomorúsággal emlékezhetem meg, okozta életemben minden anyai szeretetemet, gondoskodásom és emberré nevelésére irányuló minden kísérletem ellenére, számomra a legnagyobb csalódást”. A végrendelet írását megelőző évtizedben Mária egyetlen levelet sem írt, nem érdeklődött, az édesanyja él-e, hal-e.

Izabella leírta, hogy évek óta igen szűkös anyagi körülmények között él. Szerény fizetéséért kórházi alkalmazottként, részben fizikai munkával kellett megdolgoznia. Családja külföldön élő tagjai semmilyen támogatásban sem részesítették, egyetlen jó barátja maradt, nehéz helyzetében csak tőle kapott támogatást.

Tarcsay Izabella eseménydús, rejtélyes élete 55 éves korában, 1955. június 29-én ért véget a Szentkirályi utcai belgyógyászati klinikán.

(Folytatjuk...)

LASZIP GÁBOR

Dumavár – az Újpest-szurkolók kedélyes kávéházi kompániája, 2. rész

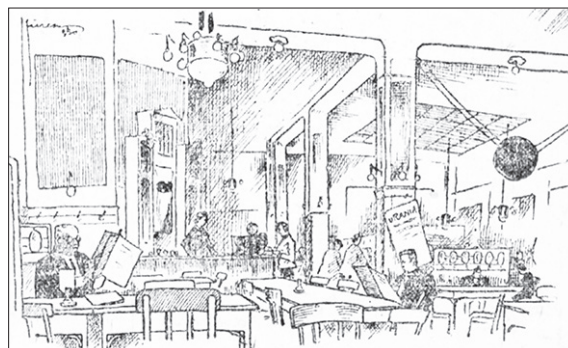
A Dumavár tagjai által szervezett különleges akciókról gyakran írtak a lapok. Az egyik legnagyobb hírveréssel kísért „beavatkozásukra” 1930 májusában került sor. Az 1929/30-as I. osztályú professzionista ligabajnokságban ragyogóan szereplő újpesti futballisták 21 forduló után az élen álltak, és a szezonzárón mindössze egy pontra volt szükségük a kiesés ellen harcoló miskolci Attila FC ellen az aranyérem megszerzéséhez. A vidéki csapatok csak alig néhány ezer szurkolót vonzottak, ám a pénz már akkor is kiemelt szerepet játszott a professzionális futballban. Ezért alkalmanként előfordult, hogy egy-egy hazai mérkőzésük pályaválasztói jogát „eladták” jobbmódú fővárosi ellenfelüknek – főleg, ha az a várt hazai jegybevételnél több pénzzel kecsegtetett. Az újpesti vezetőség meg is kereste a miskolciakat, hogy hazai pályán ünnepelhessék a klub történetének első magyar bajnoki címét, az Attila elnöksége azonban nagyon magas összeget, 3000 pengőt kért azért, hogy Miskolc helyett Újpesten játssza le a mérkőzést. Az újpesti klubvezetők elutasították a kért árat, hiszen ekkora összeg – ami egy kisiparos háromévi, egy gyári munkás kétévi, és egy középiskolai tanár egyévi fizetésének felelt meg – nem állt az egyesület rendelkezésére. A Dumavár azonban úgy döntött, hogy az Újpest

FC-nek otthon kell először bajnoknak lennie, ezért összehívták az újpesti szurkolókat a Kör-kávéházba, ahol másfél óra alatt (!) összegyűlt a szükséges pénzkupac. A szurkolók legnagyobb boldogságára a mérkőzés és a 4:1-es hazai győzelemnek köszönhetően a bajnoki cím is Újpestre került. A Dumavár a bajnoki lakomán Aschner Lipót elnöknek háromezer aláírással ellátott díszalbumot adott emlékül, míg Aschner Lipótnénak ezüst koszorút nyújtottak át. Langfelder Ferenc klubigazgató ezüst serleget, Bányai Lajos tréner antik aranyórát kapott, a játékosok pedig egy-egy ezüstceruzát, hogy feljegyezhesék a gyönyörű nap soha el nem múló emlékét. Néhány héttel később a magyar rádiózás történetének első külföldi élő közvetítését követte a zsúfolásig megtelt Kör-kávéház közönsége, amikor az Újpest a genfi Bajnokok Tornáján játszott. A Lilák világraszóló sikert aratva a Slavia Praha 3:0-s legyőzésével elnyerték a trófeát, amit a rádióhallgatók tomboló örömmel fogadtak a Dumavárban.

A Dumavár, mint szervezet a fővárosban és környékén igazi újpesti unikum volt, mivel a Ferencváros és a Hungária szurkolói, játékosai városszerte szétszórtnan éltek, így sokkal kevésbé tudtak igazi törzshelyet találni maguknak. Az Újpest-szurkolók azonban egy helyen koncentráltak, ezért is tudtak egy jól

Újpest uri közönségének
jó konyhát nyújt
PAPP JÓZSEF
Kör kávéháza
Délbee-este menürendszer
Kedvezményes jegyfüzet

A Kör-kávéház hirdetése az 1930-as években

A Kör-kávéház egy 1930-as rajzon, baloldalt Szemere Ernő várúr a Dumavár törzsasztalánál

működő, lelkes és aktív közösséget alkotni. Vidéken azonban többen, tudatosan megpróbálták lemásolni az újpestieket. Debrecenben a Bocskay szurkolók 1931-ben alakították meg a saját Dumavárukat, bevallottan újpesti mintára. De működött Dumavár nevű szurkolói szervezet az 1930-as években Hódmezővásárhelytől Balassagyarmaton át a határon túli Temesvárig és Kassáig számos városban – mindenhol a lila-fehér modell szerint.

A Dumavár szervezete 1930-ban és 1931-ben elsősorban a pénzügyek kapcsán került be a sporthírekbe. Előbb felmerült a vád, hogy ők ajánlottak fel 220 pengő prémiumot a Budai 11 részére a Ferencváros elleni pontszerzés esetére – azonban ezt az ügyet tagadták. Majd Jávor (Jakube) Pál átigazolási díját, a 4500 pengőt dobták össze néhány nap alatt, így a gólerős csapat a Somogy FC-től visszatérhetett Újpestre. Akkoriban már – a Dumavár eredeti elveinek ellenére – könnyebben kinyíltak a pénztárcák a professzionális sportolók érdekében is.

1932-ben megalakult az újpesti lelátói életet összefogó Lila Közép szurkolói csoport, ami az újpesti stadionban a B-terasz felső állóhelyi sorainak közepét foglalta el. Az újpesti szurkolótábor szorosán együttműködött a Dumavárral, akikkel közösen találták ki, hogy a sorsdöntő, Ferencváros elleni 1933. májusi derbire szétosztanak 3000 darab papírtölcsért, amivel „hangosítanak” az újpesti torkokon. A mérkőzésen a szócsövek bömböltek, a Lila Közép lelkesen buzdított, hajrázott, és a visszaemlékezések szerint legalább 60%-ban nekik volt köszönhető a bajnoki címet érő 1:0-ás győzelem. A mérkőzés végén boldogan ki-

áltották az újpestiek, hogy „Ég a Fradi! Ég a Fradi!” – miközben a lelátón látványos tüzeket gyújtottak újságpapírokból és a tölcéserekből.

Az Újpesten kéthetente megjelenő, Gergelyi Oszkár által szerkesztett Meteor című újság 1934-től a Dumavár félhivatalos lapjaként is működött, és gyakran közölte a szurkolói csoportosulás humoros rövidhíreit. Az Újpest negyedik bajnoki aranyérmét követően, 1935 nyarán, 61 éves korában hirtelen elhunyt Szemere Ernő, a Dumavár várura. Szemere nyugalmazott vasúti főfelügyelő, az UTE korábbi alelnöke, társelnöke majd örökös tiszteletbeli tagja volt. A katonaevei során koronás arany érdemkereszttel kitüntetett főhadnagy az 1922-es nyugdíjazását követően az újpesti szurkolói élet vezéralakja lett, akinek „nemes egyénisége, nagy szívósága osztatlan megbecsülést és szeretetet szerzett személyének a város minden társadalmi rétegében”. 1928-as megalapításától a haláláig vezette a Dumavárat.

Utóda Ladányi Antal, Újpest városi nyilvántartó lett, aki az 1910-es években az UTE labdarúgó-szakosztályának volt a tagja. „Tóni bácsi” már a kezdetektől Szemere várúr jobb kezeként dolgozott, 1935-től Salgó Jenővel, majd 1938-tól Rajcsányi Miklóssal együtt vezették a Dumavárat.

Az 1930-as évek második fele is eseménydúsán telt a kávéházi focirajongók számára. 1936 nyarán az Újpest a Közép-európai Kupa elődöntőjében szerepelt a bécsi Austria ellen, és a vesztes hazai találkozó ellenére a Dumavár lelkes tagja, Dicker Mihály által szervezett négy különbusz is megtelt a Lilák híveivel a túrára – a döntőbe jutást azonban nem sikerült kiszurkolniuk.

1930: Újpesti futballisták karambol játékot játszanak a Körkávéházban

Az újpesti Lila Közép szurkolótábor a Dumavárral közösen beszerezett papírtölcsérekkel 1933-ban

1938 januárjában a Dumavár vezetői évindító estélyt szerveztek a Kör-kávéházban, amelyre a tagok mellett az Újpest FC vezetői, játékosai, sőt korábbi játékosai is hivatalosak voltak. A hangulat nagyszerű volt: „a teremben hangulatlámpák. A zenekar úgynevezett andalító tangót játszik. Az andalító tangóra párok imbolyognak a parketten”. Tavasszal nem maradhatott el a minden évben megrendezett Játékvezetők – Dumavár rangadó. Az Amerikába költöző korábbi újpesti futballista és edző, Sternberg László még egy emlékgyűrűt is kapott a dumaváriaktól a tiszteletére a törzskávéházukban adott szeptemberi búcsúvacsorán. Decemberben az UTE bajnoki címet nyert kölyökcsapata tagjainak adományoztak téli ruhaneműket.

1939 elején hirtelen elhunyt a Dumavár köztiszteletben álló vezére, a 63 éves Ladányi Antal, így a következő években Rajcsányi Miklós egyedül vezette a társaságot. Már az ő nevéhez fűződik az az akció, amelyben az óvásokkal előrébb jutni próbáló Ferencváros elleni derbin a Dumavár röpiratokat osztogatott, amelynek szövege szerint „az Újpest nem a zöld asztal mellett, hanem a pályán akar bajnokságot nyerni”. A cédulák óriási felháborodást váltottak ki a IX. kerületben, így először került sor komolyabb kenyértörésre a Dumavár és a zöld-fehér hívek között. Bár azt is hozzá kell tenni, hogy a Lila Középnek ekkorra már többször meggyűlt a baja a ferencvárosi B-középpel, és a derbi mérkőzések többször verbális szitokáradatig, tojászáporig, köpdőséig fajultak. Ennek ellenére „a két közép” akkor még alkalmanként kijárt buzdítni az örök ellenfelének csapatát a nemzetközi mérkőzéseken. A lelátón a Dumavár csendesebben viselkedett, és a mérkőzéseken kívül is próbáltak kapcsolatot tartani a ferencvárosi drukkerekkel. A két klub szurkolótábora közötti viszony azonban folyamatosan romlott.

1939-ben az Újpest megszerezte ötödik bajnoki címét, valamint a Közép-európai Kupa fináléjába is bejutott. A győztes elődöntő után hatalmas ünnepséget rendeztek a Dumavár helyiségeiben, ahol a cigányprímás hajnalig húzta a slágerét: „Nem lehet már az Újpesttel kikukoricázni” – amit vele zengett a Kör-kávéház teltházias közönsége. És az Újpesttel akkor tényleg nem lehetett „kikuko-

ricázni”, ugyanis a Ferencváros elleni döntőt is megnyerték.

A Dumavár ezt folyamatos győzelmi vacsorákkal ünnepelte, napokig tartott az eszem-iszom.

Rajcsányi vezetése alatt ismét igen aktív lett a Dumavár, a Lila Közép megújulását is elősegítették, azonban az elnök hamarosan „átigazolt”: 1942-ben az első számú törzsszurkolóból az Újpesti TE alelnöke lett. A Dumavár ugyanis nemcsak a korábbi klubvezérek visszavonulása után nyújtott lehetőséget a klub támogatására, hanem ki is nevelte a klubvezetők új generációit. A Dumavárból lépett

DUMAVÁR

Azt beszélik, hogy a Dumavár igen sajnálja a nagy eső miatt elmaradt vasárnapi meccset. Ugy mondják, hogy sárban nagyon tud játszani a csapat,

hogy vasárnap a tribünön valaki a következőket akarta beállítani a Hungária ellen: Sáróst balhallfnak, Sárosit centerhallfba, Sárvarit centerbe, mert ezek bírják a „sár“-t,

hogy vasárnap azért esett az eső, mert az Újpest nem biztosította eső ellen a meccset,

hogy egy napra jött fel Újpest volt trénerre Budapestre, első útja a Seres kertbe, a fiúk közé vezetett,

hogy a fődumas visszavonult a nyilvános drukkolástól, mert „egy valaki” egy kijelentését elferdítve adta tovább a vezérnek

hogy Eitshler Jóska meg volt elégedve a bíróval (nem volt meccs),

hogy Goda bácsinak vasárnap fájt, amikor az állóhely megpufajolta. Pedig ő ártatlan, neki kellett kihirdetni, hogy elmaradt a meccs. Az állóhely cirkszt akart látni és dühében füttyel fogadta Goda bácsi bejelentését.

(—i.)

A Meteor című újpesti lap „Dumavár” rovata az egyik 1934-es számban

az UTE vezetőinek sorába Arányi Árpád, később Dicker Mihály, vagy Réti Pál is.

A háborús évek nem kedveztek a polgári szerveződéseknek, ám 1945-ben újjáalakult a Dumavár. A tagok részt vettek az UTE 60. jubileumi közgyűlésén, majd utána körbeplakátolták a várost olyan falragaszokkal, amik a törzshelyükre, a Kör-kávéházba csábították az Újpest-szurkolókat. „Hajrá Újpest! Jöjjetek ki minden mérkőzésre, vár a Dumavár!” – hirdették a plakátok.

1946-ban elhunyt Rajcsányi Miklós, akit a régi-új tagok is meggyászoltak, míg az új vezetők – Réti Pál és Várkonyi-Vukics Géza – alig győzték vendégül látni és köszönteni a sikert sikerre halmozó, folyamatosan aranyérmeket nyerő futballistákat.

1947 után azután a sajtó már nem írt többet a Dumavárról. A Kör-kávéházban, „az újpesti burzsoázia egykori találkozóhelyén” – ahogy a Népszava újságírója 1954-ben fogalmazott – előbb a Földes László vezette újpesti partizánok vertek tanyát, majd a Magyar Kommunista Párt újpesti szerveztének székháza lett az épület. Később könyvtár és a Ságvári Endre Kultúrotthon kapott itt helyet, majd az Ady Endre Művelődési Ház működött az Árpád út 66.-ban. A Dumavár az új politikai és társadalmi rendben nem találhatta meg a helyét. A kiépülő Rákosi-rendszer 1947-49 között a civil szervezeteket és a polgári életformát is felszámolta, amelynek során megszűnt a – hivatalos, bejegyzett szervezetként sohasem létezett – Dumavár. Az önszerveződő civil társadalom helyére új, központilag felépített, a munkahelyekre és a szakszerveze-

1946: dr. Pesta László klubelnök, Réti Pál, a Dumavár elnöke és dr. Ofner Alfréd az UTE ügyvezető elnöke a Magyar Rádió élő helyszíni közvetítésében köszöntötték a bajnok újpesti futballcsapatot

tekre alapozott társadalmi élet lépett Magyarországon. Újpest esetében ez a Belügyminisztériumot, valamint az újpesti üzemetek és gyárakat jelentette, amelyektől független társadalmi életet nem lehetett élni.

1955-ben, a már Nagy Imre vezette Magyar Dolgozók Pártja némileg változtatott a hozzáálláson. A párt felső vezetésének döntése értelmében a sportegyesületek számára kötelezővé tették (!) szurkolói szervezetek létrehozását, hogy egyszerre tudjanak ellenőrzött közösséget építeni, miközben visszaszorítják a „reakciós elemeket” a lelátón. A döntés értelmében 1955 februárjában, a Megyeri úti stadion nagytermében – 350 szurkoló jelenlétében – megalakult az 1950-es átalakulás óta Budapesti Dózsa néven szereplő újpesti sportklub Baráti Köre. A Dózsa Baráti Kör ugyanazt a szerepet töltötte be, mint korábban a Dumavár: vendégül látták a Dózsa-focistákat és sportolókat, élménybeszámolókat rendeztek, közösséget építettek, újjászervezték a szurkolótábort, jegyet árusítottak, és a vidéki túrákra különvonatokat intéztek. Még egy klubhelyiséget is kaptak alig 500 méterre az egykori Kör-kávéháztól, az Árpád út 100.-ban. A Baráti Kör azzal is folytatta a Dumavár hagyományait, hogy első elnöke Schwarcz Sándor, az UTE egykori labdarúgója, a Dumavár egykori oszlopos tagja lett. Schwarzot a Baráti Kör élén a Dumavár-alapító várúr fia, Szemere Pál követte 1966-ban bekövetkezett haláláig. A ma is változatlan lelkesedéssel működő UTE Baráti Kört így méltán tekinthetjük a Dumavár utódszerveztének.

Az Árpád út 66. története is érdekesen alakult a következő évtizedekben. Itt működött az Árpád étterem, a Mese mozi, majd a rendszerváltást követően az önkormányzat ebben az épületben hozta létre az Újpesti Polgár Centrumot, amelyet az újjáalakult Újpesti Közművelődési Kör napjainkban is használ. Az épület utcafrontján sokáig éttermek váltották egymást. 2023-ban a Dumavárnak egykor helyet adó, Papp József által 1928-ban létrehozott szuterén helyiséget ismét az Újpest-szurkolók szereztek meg. Az Újpest 1885 Szurkolói Klub pinchelyisége még felújítás alatt áll, azonban hamarosan újra eredeti szerepét fogja betölteni: a Lilák törzshelyeként működik majd. □

A népszigeti Lídó

Hajdan az újpestiek, a szó minden értelmében együtt éltek a Dunával. A faúsztatóknak, a bőrösöknek, az asztalosoknak és a hajógyári mestereknek a „munkaeszköze”, míg a település lakóinak és a nyári közönségének üdítő alap-eleme volt a folyó.

A Tungsram strand, a legendás „Tungi” megépítése előtt a Népsziget homokos partszakasza, és a szabad folyású víz nyújtotta a felüdülést és a nyár örömeit a helyieknek. A sziget nyugati oldalát nevezték el a humorral megáldott városlakók Lídónak, holott ezen a helyen – az olasz tengerparti szolgáltatásokkal ellentétben – a nyugágyak, a telepített napernyők és a kabinok épp úgy hiányoztak, mint a mosdóhelyiségek, a szeméttárolók és az alkalmi toalettek. Az Új Nemzedék című lap 1921. június 8-i száma érzékletes riportban számolt be arról, ahogy egy-egy nyári napon a vasúti összekötő hídon végeláthatatlan sorokban már korán reggel megkezdte vonulását újpest és rákospalota fürdőzni vágyó közönsége. Az újságíró becslése szerint jó időben egyszerre nyolctízezer ember lepte el a partot. A technikai nehézségeket igyekeztek jó előre kivédeni. A rutinos strandra járók indulás előtt az otthonukban öltötték magukra a fürdődresszüket, így a partra érkezve csak arról kellett gondoskodniuk, hogy a felsőruhájukat a bokrok alá rejtse. Mások sátorlapokkal érkeztek, hogy alkalmi öltözöt emeljenek maguknak és a családjuknak. A nagyobb ruhahalmokra és a személyes holmikra alkalmi őrök vigyáztak, akik a tűző napon alig várták, hogy leváltsa őket egy lubickoló rokon vagy ismerős. „De mintha az aranykor boldog derűje ömlenék el az egész parton, itt nem szégyell senki semmit, mindnyájan egy szomorú sorsnak, a pénztelenségnek a gyermekei” – jegyzi meg a névtelenségbe burkolózó tudósító.

Néhány élelmes „vállalkozó”, mai kifejezéssel élve meglátva a piaci rést, deszkákból összetákolt egy-egy düledező kalyibát, majd

tetemes összeget kért a vendégektől, hogy azok öltözőként használhassák a bódékat. A hírlapíró megjegyzi, hogy ilyesmiért csak a hivatalnokok hajlandók fizetni, „mert tisztviselőcsaládok is járnak ide és sok hivatalnoknő”.

Az írás külön bekezdést szentel a Lídó fürdőruhadivatjának: „Látni ott álmodó kéket, lírai zöldet, haragos vöröset, csíkosat, sárgát, tarka-barkát, foltozottat, szürkébe játszó fehéret, és néhol pedig éppen semmit. Nincs itt rendőr, aki ebből kázust csináljon, ők pedig megbocsátják egymásnak. Öreg nénik múlt századbeli hosszú, recés és lehetőleg színes ingszerű holmikban jelennek meg, a víz azután felfújja a ruhát és különösen a kövérek olyanok a vízben, mint himbálódzó színes lampionok”.

Az Esti Kurír 1925. június 3-án „Az újpesti Lídó harcias csőzei”-ről ír, akik vízi razziákon ellenőrzik a dunai evezősöket. A lap beszámol arról, hogy a vidám pesti sportembereket semmiféle ellenőrzés nem tántorítja el attól, hogy ellepjék az újpesti Lídót. Példaként említi az újságíró, hogy egy évvel korábban a kiküldött rendőrök erkölcsi szempontból is ellenőrizték a strandolókat. Ennek jegyében a fürdőruhák hosszát is megszemlélték. Mindezek ellenére a tömegek vasárnaponként vál-

Strandolók az újpesti Lídó homokján és vizében (Forrás: Vasárnapi Ujság, 1921. augusztus 7.)

tozatlanul ellepték a lankás partokat. Mindössze két barátságosan fiatalember jelentett rájuk veszélyt. A két „hivatásos csősz”, a megyeri vízművek megbízottjai voltak, akik a kezükben husángokkal fenyegették a bokrok aljában heverő fürdőzőket és az evezősöket. A csőszök azt az utasítást kapták, hogy ne engedjenek senkit a vízművek kavicságyba telepített, több száz parti szűrősű kútja közelébe. Ennek érdekében a Lídó köré szögesdrót kerítést vontak, amelyen csak a cég dolgozóit engedték át. A Duna hirtelen áradása esetén azonban néha előfordult, hogy a fürdőzők és az evezősök átlépték a szöges drótsövényt annak érdekében, hogy a hullámok elől száraz helyre meneküljenek. Ilyen esetben léptek akcióba a harcias csőszök, akik ellen számos panasszal éltek a fürdőzők, ám az illetékesek nem váltották le őket.

A székesfővároshoz tartozó vízmű, az újpesti közigazgatás, valamint a rendőrség közötti vitákról a későbbiekben is beszámoltak az újságok. Az Esti Kurír 1929. június 23-i számában megjelent cikk szerint „Újabb sérelem érte a budapesti szabadevezősöket”. A tudósításból kiderül, hogy a dunakerületi (nem az újpesti) rendőrkapitányság 337/1. 1929. számú rendelete szabad fürdőhely céljaira engedélyezte a vízművek elzárt területétől a megyeri csárdáig terjedő területet, valamint a megyeri csárdától a Szilas-patak torkolatáig terjedő partrészletet a Dunába épített keresztgáttól délre számított ötvenöt méter, és az északra fekvő tizenöt méter széles vízszárv kivételével. Ez a rendelet azt jelentette, hogy a

A szabadevezősök és a szabadstrandolók jól megfértek egymás mellett (Forrás: Fortepan/92319)

Lídón nem engedélyezték a fürdést. A rendőrség szerint a vízművek, a vízművek szerint a rendőrség kezdeményezte a határozatot. A vízművek vezérigazgatója az újság kérdésére határozottan állította, hogy ők csak a Szentendrei-sziget közelében történő kikötést és fürdést tiltották meg, a Lídóra nem kértek tilalmat.

Dr. Kiss István rendőrfőtanácsos, a dunamelléki kapitányság parancsnoka elárulta a lapnak, hogy mivel az Újpest város részéről kiküldött mérnök ragaszkodott ahhoz, hogy a Lidót is engedélyezzék szabadfürdés céljára, ő, azaz a rendőrkapitány azt ajánlotta, hogy ezt a kérést vegyék jegyzőkönyvbe, és Újpest a Lidó használatának kérdését saját hatáskörében vitassa meg a vízművekkel. A parancsnok közölte: „A Lidóhasználatára vonatkozóan más szempont is szerepet játszik. A múlt esztendőben az újpesti kapitányság megengedte a Lídón való fürdést, noha ez nem is tartozik hatáskörébe. A fürdés ugyanis ezen a területen életbiztonsági szempontból sem engedélyezhető, mert a Lídó a Duna közepén fekszik, ahol nem lehet rendőröket tartani, és a múlt évben is többen befulladtak ezen a helyen a Dunába”. A szabadevezősök nem nyugodtak bele a döntésbe, és kezdeményezték, hogy a fürdőzés engedélyezése mellett a dunai kerületi kapitányság helyezzen el a Lídón egy mentőmotorost, amelynek személyezte vigyázhat a strandolókra.

A vízi sport hívei sérelmezték továbbá az időközben gyarapodó Duna-parti „weekend-házakkal” kapcsolatban született hatósági döntést is, amely kimondta, hogy a „weekend-szobában” csak házastársak alhatnak együtt, egyébként a férfiakat és nőket a legszigorúbban el kell különíteni. „Ez az intézkedés természetesen igen helyes, senkinek sem lehet ellene kifogása – írja a lap Gergely nevű újságírója, majd hozzáteszi: azonban nem gondoltak azzal, hogy esetleg közeli férfi és női hozzátartozók, akik a városban is egy lakásban laknak, bérelhetik ki közös használatra a weekend-házakat.” Az Esti Kurír másnap egy olvasói levelet közölt, amelynek feladója „tudva azt, hogy az Esti Kurír mindig a nagyközönség érdekeit védi, és teljes tárgyilagossággal bírálja az aktuális kérdéseket” annak a véleményének adott hangot, hogy a fürdőző

közönség és a szabadevezősök fegyelmezetlen viselkedése alapján a Lídó használatának be-tiltása jogos.

1937-ben más jellegű problémák merültek fel a területtel kapcsolatban. A Magyarország című lap szeptember 7-i számában megjelent cikk címe mindent elmond: „Tizenöt holddal megtoldotta a Duna az újpesti Lídót, négyen is igényt tartanak rá”. A tudósításból kiderül, hogy az egyre jobban eliszaposodó Duna-ágban lévő szigethez a víz a korábbi évek során mintegy 16 holdnyi újabb földterületet hordott, emiatt a Lídó ennyivel nagyobb lett. A szigetnyúlványra mind a két part birtokosa, a főváros épp úgy, mint Újpest, valamint a Károlyi grófuradalom is igényt tartott. Az újságcikk szerint mindemellett a Népsziget tulajdonosaként az államkincstár is igényt formált a szigetrész néhány holdnyi területére. A tulajdonjog eldöntésére ún. vízjogi tárgyalást tartottak, amelyen a főváros részéről Molnár Dénes műszaki főtanácsos, Pest vármegye képviselőjében Téglás László tb. főjegyző vett részt. Újpest várost dr. Semsey Aladár polgármester, dr. Antal Endre főügyész és Hoffer Mihály tanácsnok képviselte, valamint jelen volt a kincstár képviselője is. A tárgyalás nem vezetett eredményre, mert a vízjogi törvény vonatkozó rendelkezéseit az érdekeltek különböző módon értelmezték, ezért a bonyolult vita egy hosszadalmasnak ígérkező vízjogi per árnyékát vetítette előre. Újpest lakossága szempontjából azonban mégis volt jelentősége a tárgyalásnak. A város ugyanis a szigetrész vitás birtoklásától függetlenül – úgy a fővárossal, mint az államkincstárral kötött szerződésben – víznyerő területként, 50 évre biztosíthatta saját települése számára az egész szigetrészt. Ez azt jelentette, hogy Újpest egyre növekvő vízfogyasztása minden körülmények között biztosítottá vált, mert az új szigetrész közvetlenül Újpest mellett keletkezett, és a területén bővizű kutakat fúrhattak. A két szerződés emellett mindössze néhány aranypengő kiadást jelentett Újpest számára a grófi uradalomnak fizetett ún. úri jog elismeréséért. Az újpesti Duna-ág eliszaposodása így vált végül a város hasznára.

Bő három évtizeddel később, „alulról jövő kezdeményezésként” a Hazafias Népfront tűzte zászlajára a „Lídó-kérdést”. A Népfront

című folyóirat 1969. januári 1-i számában Rakovszky István vetette fel, hogy „milyen sokat jelentene az újpestiek és a szomszédos kerületek lakosai részére is, ha ezen a Duna-szakaszon strandot, sportpályákat, üzemi csónakházakat, elárúsító gombokat létesítenének. Bár ez a terület teljesen elhanyagolt, egy-egy nyári vasárnapon így is több ezer ember keresi fel. Nem túlméretezett fejlesztésről van szó, csupán több ezer ember részére használhatóvá, kulturáltabbá tételéről, amelyhez az üzemek és a lakosság is szívesen, lelkesen ajánl fel társadalmi munkát. Meggyőződésük, hogy a tanács sort kerít ennek a kérdésnek a megoldására is”.

Az idézett kezdeményezés óta sok víz lefolyt a Dunán. 1973-ban, a romló vízminőség miatt a főváros területén betiltották a dunai strandolást, és az egykori újpesti Lídó azóta sem született újjá. Kétségtelen, hogy a Népszigeten napjainkban sorra nyílnak a népszerű nyári kiülős vendéglátóhelyek, ám azoknak az újpestieknek, akik rendezett dunai szabad strandra vágnak, – olyan helyre, ahol ingyenes mosdó-, pelenkázó- és zuhanyzóhasználatot, ivóvizet, színes napágyakat, kerékpártárolót és folyamatos vízminőségellenőrzést biztosítanak – át kell menniük a vasúti híd túlsó oldalára. A Rómain nyaranként már évek óta működik az ingyenes plázs. Aki kipróbálja, a túlpartról éppen a hajdani népszigeti Lídóra lát. □

Öltöző a népszigeti plázson, egy kidöntött fatörzsön (Forrás: Vasárnapi Ujság, 1921. augusztus 7.)

„Újpest dolgozói méltóképpen fogadják a VIT küldötteit”

Közismert, hogy a második Világifjúsági Találkozó eseményeit Budapesten szervezték 1949 nyarán. Az első összejövetelt Prágában tartották két évvel korábban. A hazai VIT szlogenje így hangzott: „Fiatalok egyesüljete, előre a hosszan tartó békéért, demokráciáért, nemzeti függetlenségért és a népek jobb jövőéért”. Az eseményen 82 országból 10 400 fiatal vett részt, és ezen a találkozón az NDK küldöttsége is megjelent. Megnyitója 1949. augusztus 14-én, vasárnap zajlott Újpesten, a Megyeri úti stadionban. A helyszínválasztást az indokolta, hogy a fővárosban akkoriban ez a sportpálya volt a legnagyobb befogadóképességű intézmény. (A Népstadion még nem készült el.) A tervek szerint a rendezvény további programjainak – többek között – a főváros sportcsarnokai, színházai adtak helyet.

A hatalmas érdeklődést vonzó fesztivál megnyitóját óriási készülődés előzte meg. Az eseményekről több lapszámban, részletesen számolt be – az abban az időben egyetlen Újpesten kiadott hetilap – az Észak-Pestkörnyék. Kiadója, szerkesztője T. Szabó József, munkatársai: Nagy Mária és Dezső József voltak. A szerkesztőséget az Árpád út 66.-ba jegyezték be. A hetilap már július utolsó napján írt az előkészületekről. A MINSZ (Magyar Ifjúság Népi Szövetsége) székházában tartott sajtótájékoztatón Hideg Erzsébet újpesti titkár ismertette a VIT jelentőségét, politikai céljait és azokat a megmozdulásokat, háziversenyeket, amelyekkel a különböző üzemi bizottságok, sportszervezetek készülnek arra, hogy hazánkat megfelelően képviseljék a nemzetközi mezőnyben.

Külön írásban számoltak be arról, hogyan készült a város a világ minden részéből

A Szovjetunió delegációjának bevonulása a Megyeri úti stadionba. A háttérben jól beazonosítható az újpesti vágóbíd víztornya (Archív képeslap)

érkező fiatalok fogadására: „Legelőször meg kell említeni a diadalkaput, a MESZHART [Magyar Szovjet Hajózási Rt.] brigádja készítette el éjt nappallá téve [...] A színpompás vörös drapériával bevont diadalkapu két oldalán a nemzetek lobogóit láthatjuk. A Váci úton végig, az úttest fölé húzva orosz, francia, angol, német, magyar nyelvű transzparenszek az üzemek hatalmas munkájáról tesznek bizonyosságot. [...] Nem maradhettek el az üzemek dolgozói mögött a Váci út lakói sem, akik feldíszítették a tűzfalakat és az ablakaikat a nemzetek lobogóival tűzdelték körül, s a lakóházak kapuiból valósággal színpompás diadalkapukat varázsoltak” – írta a lap. A nagyszabású megnyitón több mint ötvenezren vettek részt. Részletes programját keretezett hirdetésben előre közölte az újság: „Újpest Dolgozó Népe! [...] Tegyük az egész magyar nép ünnepévé az ifjúság nagy találkozóját! Az augusztus 14-i újpesti műsor: Reggel 7 órakor: zeneszórakozás. Délelőtt 10–1 óráig: az UTE-uszodában és valamennyi játszótéren gyermekműsor, bábjáték, egész Újpest területén kultúrcsoportok szórakoztatják az ünneplő dolgozókat. Délután 2 órára érkezik Újpestre 70 ország küldöttsége. [Gyalog indultak a belvárosból a Váci úton át.] Délután 4 órakor: VIT megnyitó a Stadionban. Délután 4–6 óráig: Újpest egész területén kultúrcsoportok és dalkarok adnak műsort. Délután 6 órakor: Újpest–Ferencváros labdarugómérkőzés a Stadionban. Este 7–9 óráig: az Április 4. [ma: Tanoda] téren felállított szabadtéri színpadon műsoros est. Népi táncok, ének, zene, szavalat, dalkarok. Este 9 órakor az Április 4. térre érkezik a gyarmati ifjúság küldöttsége és rövid műsort ad Újpest város közönségének. A műsor befejezése után tánc!”.

A program estig zavartalanul zajlott, de a külföldi vendégek – az indonéz és az albán fiatalok – műsorát a szakadó eső miatt a MINSZ székházban rendezték meg. A hangulatot jól mutatja, hogy a tudósítás szerint a hosszan tartó bál befejeztével az újpesti fiatalok rögtön munkába indulhattak. A következő két hétben a Budapest-szerte megrendezett programok között ismét előkerül egy városunkhoz kötődő esemény: a megnyitót követő kedden újra zsúfolásig megtelt a stadion. „A Világifjúsági Találkozó nagy eseményei

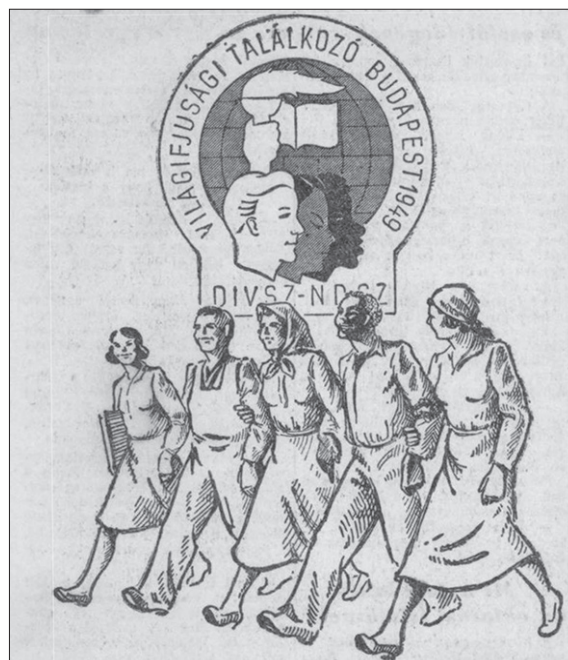
közé tartozott az újpesti ifjúság nagy tábor-tüze, ahol nyugatafrikai, indonéziai, ciprusi küldöttek kultúrcsoportja és a különböző budapesti és újpesti üzemek gárdái szerepeltek.” A szabadtéri programnak az időjárás ugyan nem kedvezett, de a lap szerint az újpesti lakosok fele részt vett a rendezvényen. A külföldi vendégek műsora előtt ifjúmunkások és úttörők előadása szórakoztatta a közönséget. A tábor-tüzet a stadion Duna felőli oldalán, Nagy Mária, az újpesti pártszervezet titkára és Hideg Erzsébet ifjúmunkás köszöntő beszéde alatt gyűjtötták meg.

A program a kisebb technikai hibák (a világítás és a hangosítás tökéletlensége) ellenére is feledhetetlen élményt nyújtott a jelenlévő fiataloknak.

A találkozó magában foglalta az augusztus 20-i államalapítási ünnepség eseményeit, amelyen a vendégfiatalok egy-egy csoportja is részt vett.

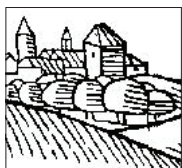
A kéthetes fesztivál záróünnepsége a Hősök terén zajlott augusztus 28-án.

A résztvevők és a vendéglátók hétezer fős díszszemlén búcsúztak egymástól. A díszmenetben 750 újpesti vonult fel, de az újság, a rendezvényt beharangozó cikkében a közönség soraiban további tízezer résztvevőt prognosztizált a városunkból. □

Grafika a budapesti VIT emblémájával (Forrás: Szikra, 1949. augusztus 5.)

Katolikus kultúrházból újpesti Úttörőház

Újpest korabeli térképeit tanulmányozva látható, hogy a városlapító mélyen vallásos katolikus főúr, Károlyi István gróf 1868-ban a mai főtér (a Szent István tér) egy részét paplak és templom építésére az egyházközségnek adományozta. Azonban a telek északi felén nemcsak a plébánia-épület első üteme épült meg a kántorlakkal együtt, hanem a két építmény között egy közösségi házat is emeltek. A XIX. és XX. század fordulóján a telek déli oldalán is megépült a – 2014-ben elbontott – szárny. Az 1930-as években bővítették a közösségi épületet, amit 1937. október 2-án és 3-án, két napos ünnepség keretében dr. Varázséji Béla újpesti plébános szentelt fel. A rendezvényen lampionos-gyertyás felvonulást, ünnepélyes szentmisét és katolikus nagygyűlést tartottak az újonnan felavatott épületben. A közösségi tér, egymásba nyíló termeivel, könyvtárával és színháztermével több egyesületnek szolgált otthonául. A katolikus kultúrházban az 1940-es évek végéig számos színvonalas rendezvényt és előadást tartottak, majd a működését a falai között otthonra talált egyesületekkel és számos társadalmi szervezettel együtt megszűntették.

A szocializmusban az ingatlant állami tulajdonba vették, és 1952-től a Magyar Úttörők Szövetségének újpesti kulturális központja lett. Az épület állapotával új funkciójában nem sokat törődtek, csupán a plébániaépület és a

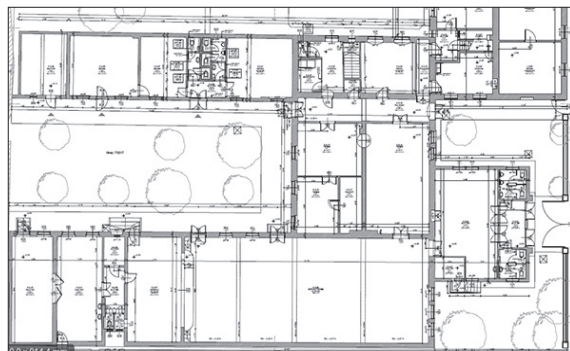
kántorlak közötti előkertet építették be egy előtérrel és egy vizesblokkal.

Erről az időszakról korabeli dokumentumok és adatok nem maradtak fenn, így jelen cikk összeállításához csak az „oral history”, a szóbeli történelmi információgyűjtés módszere, valamint a világháló újpesti vonatkozású célzott adatainak felhasználása nyújtott segítséget. Ez utóbbi arról tudósít, hogy hét újpesti úttörőcsapat működött abban az időben, jelesül a 237. sz. II. Rákóczi Ferenc, a 3476. sz. Ságvári Endre, az 5111. sz. Zalka Máté, az 5567. sz. Lakatos Béla, a 6525. sz. Kós Károly Úttörőcsapat, valamint a 632. sz. Kossuth Lajos és a 663. sz. Kossuth Zsuzsa leány Vizi Úttörőcsapat. Abban az időszakban minden iskolában alakult úttörőcsapat. Ha tanulmányozzuk a szervezet tagjainak „viselkedését” szabályozó kisdobosok 6, illetve az úttörők 12 pontját, és eltekintünk az ideológiai felhangoktól (amelyet például a 12. pont tartalmaz: „Az úttörő úgy él, hogy méltó legyen a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség tagságára”), megállapíthatjuk, hogy a kor „etikai kódexe” a gyerekek tisztességes nevelésére ösztönzött, akárcsak az előtte működő, valamint a rendszerváltás után ismét megszerveződő cserkészmozgalom.

Az úttörőmozgalom sokszínűségét mutatja, hogy az szervezett körülmények között, a legkülönbözőbb területeken nyújtott lehetőséget az önképzésre, biztosítva a megfelelő háttérrel is a „különpróbák” keretein belül. Így

A katolikus kultúrház előkertje az 1900-as évek elejéről (az utólag épített vizesblokk nélkül) (Forrás: archív képeslap / Neográdi László Újpesti Helytörténeti Gyűjtemény)

A katolikus kultúrház bontás előtti felmérési alaprajza (Forrás: Fusion Architekt Kft., Kissgergely Csaba)

az újpesti gyerekeknek – korabeli kifejezéssel: pajtásoknak is – módja volt többek között a fényképezés csínját-bínját elsajátítani, kitanulhatták a könyvkötészetet, és nem utolsósorban különböző sportokat űzhettek, amelyek keretében Úttörő Olimpiákat is rendeztek. A korabeli újságcikkek szerint a helyi csónak- és hajó, valamint a repülő- és rakétamodell-építő szakköröket Tóth István, majd Dvorák Sándor vezette. Az úttörőház igazgatója az 1960-as évektől hosszabb időszakon keresztül Mézsáros István volt.

Önálló szakágként működött a vízi úttörőcsapatok szervezete, amelyben – az előzőek szerint – legalább két újpesti úttörőcsapat is tevékenyen részt vett. Álljon itt egy egykori úttörő, Pozsgay György beszámolója az 1960-as évek végéről, az 1970-es évek elejéről: „Az úttörőházban gyerekként két helyiséget látogattam, mind a kettő Szabó Józsefhez, Józsi bácsihoz köthető. [...] Elkötelezett ember volt, élete a gyerekekről szólt. Értékeket adott át a természetszeretet, a magyarság, a kultúra, a munka világából. Visszamenőleg nem tudom megállapítani az ideológiai indíttatását, de [...] úgy emlékszem hogy a programjaiban, nevelésében csak, az akkoriban elkerülhetetlen minimális »úttörőzést« vitte bele.

A házban az első helyiség, amibe hozzá jártam a Károlyi utca felé eső hátsó kertben volt. [Ez volt az ún. Sekrestyés telek.] Az épület hátsó falához volt »tákolva« egy féltetős műhelyecske. Ebben tartott hajó modellépítő szakkört. Minimális felszereltségű volt, nagy gépre csak egy mindig életlen körfűrészre emlékszem, amit csak ő használhatott, amely betöltötte égett fa illatával a műhelyt. Nagy áhítattal csodáltuk a Józsi bácsi által készülő Santa Maria modellt, amely inspirált minket ügyetlenkedő munkánkban. Asztalosként visszatekintve Józsi bácsi nem volt szakember, de a hiányosságokat lelkesedéssel pótolta. Pontosság, türelemre, rendes munkára nevelt.

Itt a modellező szakkörben ismerkedtem meg a másik, mondhatjuk a fő tevékenységével, a vízi úttörőzéssel. Tavasztól ősziig vasárnaponként volt evezés, nyáron tábor, változatos vízitúrák formájában. Ezeknek az útvonalai jelent meg az úttörőház belső udvarában, a leghátsó szobában, az egyik oldalfal teljes felületén. Ebben a helységben voltak a téli fog-

lalkozások. Itt természeti és vízi ismereteket tanultunk, sokat énekeltünk, és terveztük a nyári vízi tábor. Habár ez a szoba nem volt túl ideális a hajóépítésre, de emlékeim szerint legalább két bordázott, falemezzel borított, 4-5 személyes túrakenu készült benne. Mi gyerekek is beszállhattunk a nagyok munkájába: hétről hétre rengeteg csiszolásra emlékszem. Nagy élményt jelentett a tél folyamán készült fakenu tavaszi vízre bocsátása”.

A napjainkban is működő Újpesti Hajóklub honlapján ugyancsak megemlékeznek a kezdetekről: „A hajós klub elődszervezete a 632. számú Kossuth Lajos Vízi Úttörőcsapat. Az úttörőcsapat 1957 márciusától működik folyamatosan. Ezt a csapatot Szabó József tanár (1905–1993) alapította. Szinte a semmiből teremtték meg az ötvenes évek végén a vízi túrázáshoz szükséges feltételeket Nagy Lászlóné Etelka néniel, és így szerezhettek sok gyerekeknek életre szóló élményeket”. A hajdani úttörőéletet a hajóklub viszi tovább.

Az egykori katolikus kultúrház, a későbbi úttörőház erősen leromlott állagú épületét Újpest Önkormányzata 1994-ben felújította, és az ingatlan az év októberében újra a Főplébánia tulajdonába került. Avatásán, 1995. február 11-én az épületet dr. Paskai László bíboros érsek áldotta meg.

A katolikus kultúrház épületét 2014-ben lebontották, helyén az UP Rendezvénytér kapott helyet. A plébánia a Szent István tér 21. szám alá költözött. □

A szerző ezúton köszöni meg Pozsgay György visszaemlékezését és szíves hozzájárulását a közléshez.

Az eredeti katolikus kultúrház bontás során előbukkanó díszes falfestése 2014-ben (Fotó: Iványi János)

„A reklám alapja az állandó feltűnő hirdetés” Újpest élete a hirdetések tükrében, 8. rész

Nincs új a nap alatt – tartja a mondás. Így nem is lepődünk meg azon, hogy hirdetések ősidők óta léteznek. A kommunikáció módja természetesen rengeteget fejlődött; amíg az ókori görögök csupán hangos szóval tájékoztatták a tömegeket a különféle hírekről, a rómaiak már írásos-festett plakátféléket is használtak. Am a könyvnyomtatás feltalálása és a nyomdai sokszorosítás fellendülése hozta meg a hirdetések, reklámok igazi elterjedését. A XIX. század nyomtatott sajtótermékeinek tulajdonosai felismerték a tömegtájékoztatás e nagyszerű lehetőségét, így az újságok – a híranyag mellett – a kezdetektől helyt adtak vállalkozások és magánszemélyek hirdetéseinek.

Ló-hágatás.

A nemesebb lo-
tenyésztést ked-
velőknek tudtul a-
datik : miszerint
mélt. gr. Károlyi
István ur káposz-
tásmegyéri méneséből ugyancsak Káposz-
Megyeren, két telivér angol ménlő pénz-
ért hágni fog, nevezetesen

Snow storm, setét pej, 16 markos, kis csillaggal hátulsó ballába kesej.

Alert setét pej, 15. 3. m. kis csillaggal, hátulsó ballába kesej.

Hágatási díj egy kancza után 50 — ötven pengő forint, mely is előre lefizetendő.

Ugyanott eladás végett vagyon felállítva, egy 4 éves telivér angol mén, setét pej, 15. 3. m. hátulsó jobb lába kevésbé kesej. — Apja Bob-Peel, anyja Clio. — Venni kívánók, a vétel feltételei iránt, bővebben a káposztás-megyéri gazdatisztel értekezhetnek.

Károlyi gróf gazdatisztje 1855-ben a Pesti Naplóban hirdett

Újpest-Megyernak az 1840-re datálható alapításakor még saját sajtóterméke nem volt, ám az országos lapokban találunk reklámokat, felhívásokat, hirdetéseket. Károlyi István gróf gazdatisztje 1855-ben a Pesti Naplóban ajánlja lóhágatáshoz a káposztásmegyéri grófi ménes angol telivérjeit, név szerint felsorolva az állatokat. Sok családhoz a népszerű, országos terjesztésű Vasárnapi Újság viszi el az olvasnivalót, utolsó oldalain hetente gazdag hirdetési kínálattal. Újpest technikai fejlődését jelzi, hogy a századforduló tájkán egyes reklámozó cégek már telefonnal felszerelt üzlettel rendelkeznek, négyjegyű hívószámmal.

Újpestnek 1884 óta van önálló „társadalmi hetilapja”, az UJPEST, amely olvasóit kimondottan biztatja a hirdetésekre: kisebb megszakításokkal évtizedeken át rendszeresen közöl mind céges reklámokat, mind a lakosság igényeit tükröző apróhirdetéseket. Majd sorra jelennek meg más újpesti periodikák is, címükben viselve az Újpest nevet. A XX. század elején az újdonsült város lakossága már több helyi újságból tájékozódhatott. A kezdeti hirdetések igencsak „bőbeszédűek” voltak, nem a lényegre, a gyors, rápillantásos információközlésre szorítkoztak. Olykor minden „fontosat” (mai szemmel nézve inkább felesleges) apró betűvel rápréseltek a rendelkezésre álló területre, gondolván, hogy így nagyobb eséllyel választják az újság olvasói a hirdetett portékát vagy szolgáltatást. Így tett többek között az Árpád úton 1907-től évtizedeken át működő Weisz is, aki „a mai kornak megfelelő uri és női divatáru-üzlet” megnyitására értesít, majd a helyszín és a kedvezmények mellett apró betűkkel közli: „Biztosítom a n. é. [nagyerdemű] közönséget, hogy fő törekvésem oda fog irányulni, miszerint mindig a legjobb, legizlésebb árut a legolcsóbb árban szolgáltatam. Raktáram megtekintését és a n. é. közönség b. [becses] pártfogását kérve vagyok tisztelttel: Weisz Vilmos”.

Képes illusztrációk eleinte ritkán fordultak elő, azok is elsősorban a kínált árut szemléltető rajzok; később fokozatosan megjelennek a fotók, illetve az egyes márkajelzések logói. A kezdeti, sokszövegű hirdetések ellentpontjaként az 1960-as évekre eljutunk a semmitmondó, kabarétréfában is kigúnyolt reklámokig („Cipőt a cipőboltból!”). Jó példa az ilyen felesleges hirdetésre az „Ajándékot Állami Áruházból” karácsonyi „vevőcsalogató” szlogen (hozzá egy szalaggal átkötött ajándékdoboz sematikus rajzával), mivel már az összes nagyobb áruház a szocialista állam tulajdonában állt, Centrum előnévvel, és teljesen azonos választékkal. Kiemelendő azonban egy olyan újpesti vállalat, amely a kezdetektől, évtizedeken át folyamatosan hirdetett, mind a helyi, mind az országos lapokban, mégpedig változatos, esztétikus, grafikus-tervezte rajzokkal, és lényegre törő, tömör, figyelemfelkeltő szövegekkel kínálva a lakosság számára mindenkori újdonságait, világítástechnikai fejlesztéseit, izzólámpáit: a világhírű Tungstram Rt.

A reklámnak minden korszakban helye van, az olvasóközönség várja, a hirdetőket pedig maguk a lapkiadók is rendszeresen biztatták, a címben idézett mondathoz hasonlóan: „Rossz üzletmeneten a jó reklám segít” (Ujpesti Szemle, 1932); „Hirdetéseket közzé tesszünk! Hirdetésével tudósítónkat támogatja!”; „Ha azt akarja, mindenki megismerje cégét, üzletét, üzemét, hirdessen a Palota-Ujpestben! Biztos eredményt ér el!” (1937); „Ne várja a sültgalambot, hirdessen az Ujpesti Figyelőben!” (1946).

Miért is böngészünk át több mint száz év újpesti hirdetéseit? Mert a reklámokban nyomot hagytak a különböző történelmi korszakok, események, visszatükrözve a mindennapi életvitelt is. Mind a magán apróhirdetésekből, mind a céges reklámozott termékekből jól látható a technikai fejlődés, az egyre épülő, terjeszkedő, községből várossá alakuló település változó arculata, lakosainak szokásai, igé-

FESTÉK GYÁR	Lakk—kenecsze, építészeti anyagok, vegyszertári cikkek és egyéb különlegességek, gépolajok.
Ifj. ERKER ANDRÁS	8341
Telefon 13—08.	Ujpest, Arpád-út 56. Telefon 13—08.

A Vasárnapi Ujság hirdetése, 1899.

Közlemények

nyei, munkavállalási, fogyasztási, szórakozási lehetőségei. Am ugyanígy benne él a hirdetésekben maga a történelem is: a boldog békeidőket követő két világháború eseményei, a totalitárius rendszert elsöprő forradalom, a szocializmus jellegzetességei, eljutva egészen a rendszerváltás küszöbéhez. A XXI. század információs társadalma mára alapjaiban alakította át a reklámok, hirdetések piacát és tömegkommunikációs módját: a papírnymat helyett jórészt elektronikus, digitális formában, sokszor kéretlenül és hatalmas mennyiségben özönlenek a vibráló információk, bár a lényeg és a cél nem változott: a hirdetések ugyanúgy vásárlásra, fogyasztásra biztatnak, mint hajdani, szerényebb köntösben megbúvó elődeik. □

nem éget,
hanem barnít
a nap,
hogyha
CAOLA
KRÉM ax alap

A Baeder Caola Vitaminos Krém megakadályozza a bőr felégését és a fájdalmas bőrhámlást. A bőrbe tökéletesen felszívódik, azt egyenletesen barnítja és bársonysimává teszi.
Okvetlenül lássa el tehát magát Caola krémmel, mielőtt sportolni, napozni, weekendezni indulna.

Az újpesti Baeder Illatszergyár Caola hirdetése (1935)

Újpesti Helytörténelmi Értéktár
2025. évi kiadás
XXVI. évfolyam 2. szám

DR. HOLLÓSI ANTAL

Dr. Fedor Zoltán, akinek sorfalat álltak a betegek

Édesapja, Fedor Károly Kassa környéki nemesi családból származott, édesanyja felmenői soproni német ajkú polgárok voltak. A szülőket az első világháború eseményei sodorták Budapestre, így Zoltán a Baross utcai szolgálati lakásban, 1929-ben született a család második gyermeként. Miután édesapja a Pázmány Péter Egyetem gazdasági igazgatója lett, egy Kőrös utcai nagyobb lakásba költözhetek. Anyagi helyzetük biztosította a polgári életmód lehetőségét. Maradandó élményt jelentettek számára az iskolai szünidőkben eltöltött nyaralások a nagybátyja kunágotai családi birtokán. Az idők során számos barátot szerzett az alkalmazottak gyermekei közül, és részt vett a mezőgazdasági munkákban is. A budapesti Piarista Gimnáziumba 10 évesen írták be a szülei, ahol az első tanév után bentlakásos diák lett. Végig példás magatartásával és kitűnő eredményeivel tűnt ki. Az érettségig tartó diákévekben hozzászokott a kollégium

szigorú rendjéhez. Tanárai között volt Öveges József fizika professzor is. A második világháború eseményei nem kímélték sem a családot, sem az iskolát, de végül éveszteség nélkül fejezte be a gimnáziumot. 1947-ben nyert felvételt a Budapesti Orvostudományi Egyetem Általános Orvosi Karára. A felvételi eljárásban a szaktárgyakból elért vizsgaeredményt és az érettségi bizonyítvány minősítést vették figyelembe, amelyek alapján megkezdhetette tanulmányait. Az első években azoknak a neves professzoroknak az előadásait hallgathatta, akik a háború előtti orvosgenerációkat is képezték. Az 1949 után bekövetkező politikai változások azonban az egyetemet is érintették, és hamarosan leváltották a korábbi oktatókat, hogy a helyükre az új rendszerhez hű kádereket helyezzenek. Eközben a családja súlyos hátrányokat szenvedett el. Édesapját elbocsátották gazdasági igazgatói állásából, nem sokkal később paptanár nagybátyját letartóztatták, majd bebörtönözték, szabadulása után azonnal a recski munkatáborba internálták. Mindezek a fejlemények a család anyagi helyzetét is megváltoztatták annak ellenére, hogy édesapja hamar kapott munkát, sőt édesanyja is feladta háztartásbeli státuszát, és ő is kenyérkeresővé vált. Az oktatási szünetekben ő maga is dolgozott, ezzel kiegészítve a család jövedelmét.

A klinikai tárgyak közül elsősorban a belgyógyászat érdekelte, ezért nagy örömmel fogadta Haynal Imre professzor meghívását, hogy már medikusként járjon be a klinikájára. Bár a záróvizsgái jól sikerültek, „osztályidegen származása” miatt nem kaphatott állást a klinikán. Végül minisztériumi orvosgyakornoknak nevezték ki, azzal indokolva a döntést, hogy a diploma megszerzéséhez a szocialista rendszertől kapott segítséget, amit egy igazi munkáskerületben praktizálva kell meghálálnia. Az újpesti Károlyi Kórház Belgyógyászati Osztályán 1953 szeptemberében kezdett dol-

*Dr. Fedor Zoltán feleségével, dr. Mester Ildikóval 2009-ben
(Fotó: Horváth Dávid / Újpesti Napló)*

gozni. A dr. Újszászy László által vezetett osztály különlegessége volt, hogy ott reumatológiai betegekkel is foglalkoztak. Így kezdő orvosként gyakorlatot szerzett azon a területen is. A nagy megterheléssel, sok ügyelettel járó kórházi munkája során több orvos kollégájával alakult ki tartós barátsága, de a többi kórházi dolgozó körében is hamar népszerű lett. 1956-ban egy körzeti orvosi állás betöltésére, és egyúttal a kerületi körzeti orvosi hálózat megszervezésére kérték fel Újpesten. Nagy elszántsággal látott a munkához, és bár legalább olyan sokat dolgozott, mint a kórházban, de a betegeivel kialakított közvetlen, személyes kapcsolata mindezért kárpótolta. Az egészségügyi vezetésnek kapóra jött a kórházban megszerzett reumatológiai gyakorlata, ezért átmeneti helyettesítésre kérték fel a Péterffy Sándor utcai rendelőben. Némileg könnyített túlterheltségén, amikor – saját körzetének ellátása mellett – az újpesti szakrendelőben dolgozhatott a reumatológián, aminek ellátási köréhez tartozott akkoriban az agglomeráció lakossága is. A folyamatosan zajló körzethatár-módosítások miatt több alkalommal kellett más-más rendelőbe költöznie. Korábbi betegeinek többsége mindenhová követte őt. A szakmai munka mellett eleget kellett tennie honvédelmi kötelezettségének is, ami igen gyakori, többnapos szolgálatot jelentett.

Elismerést elsősorban a betegeitől kapott, de a felettesei is tisztelték tudását, nagy munkabírását. A betegek körében elért népszerűségét nemcsak az biztosította, hogy jelentős szakmai tudással rendelkezett, de kitartó türelemmel hallgatott meg minden hozzáfutó pácienszt. Munkája során azt tartotta szem előtt, hogy a beteg számára az otthoni, családi környezet a legjobb. Ez ugyan fárasztóbb a háziorvosnak, de kórházba csak nagyon indokolt esetben utalta betegeit. A beutalt betegeket rendszeresen látogatta, és szoros kapcsolatot tartott a kórházi kollégákkal. A fentiek miatt nem volt meglepő, hogy 1990 után a háziorvosi körzetek átalakításakor a praxis indításához szükséges úgynevezett „kártyaszámot” (az ellátandó lakosság lélekszáma) nagyon rövid idő alatt elérte, sőt túlteljesítette. Emlékezetes alkalom volt, amikor betegségéből felgyógyulva újra munkába állt, és első rendelésekor betegei sorfalat állva,

virággal köszöntötték a rendelőbe érkezésekor. Ő a beteget, az embert kezelte, nem csak a betegséget, és kitartóan, nagy alaposággal foglalkozott a legnehezebb, megoldhatatlannak tűnő esetekkel is. Az arcán mindig jelen lévő, hamiskás mosoly, az odafigyelő, empátikus hozzáállás hamar bizalmat keltett a betegen és hozzátartozójában egyaránt. Így válhatott pályája során több generáció orvosává, akiket a Károlyi kórházban, majd a körzetben, később háziorvosi praxisában kezelte. Tudásának elmélyítése érdekében nemcsak a kötelező továbbképzéseken vett részt, hanem reumatológiai ismereteit is folyamatosan bővítette.

Munkáján és a betegek sorsán kívül leginkább az opera- és a színházi előadások tartoztak érdeklődési körébe. Magánéletében 1978-ban alapvető változást hozott házasságkötése dr. Mester Ildikóval, aki több éve már orvostanhallgatóként is dolgozott a rendelésén. Közös otthonot hoztak létre Gödön. 1979-ben megszületett Kristóf fiuk, aki minden tekintetben meghálálta a szerető gondoskodást, és bár nem az orvosi hivatást választotta, ma már sikeres jogász.

Dr. Fedor Zoltán 1996-ban ment nyugdíjba, de már néhány évvel korábban komoly szívpanaszai voltak. A súlyos beavatkozások után a munkát magánpraxisában folytatta, valamint felesége üzemorvosi rendelőjében is rendelt. Egészségi állapota azonban tovább romlott, ezért 2005-ben végleg visszaadta praxisengedélyét.

Pályája során az Egészségügyi Miniszter dicsérő oklevelét, Budapestért kitüntető jelvényt és a Magyar Vöröskereszt kitüntetésének arany fokozatát vehette át. Újpest Önkormányzata 1999-ben az első között tüntette ki Újpestért Díjjal. 2009-ben az önkormányzat egy családias hangulatú rendezvényen emlékezett meg nyolcvanadik születésnapjáról. Utolsó éveiben visszavonultan élt feleségével. 2021 februárjában hunyt el, sírja a Megyeri úti temetőben található. □

Köszönet Bangha Katalinnak, Raucsik Lászlónak és dr. Fedor Kristófnak a cikk megírásához nyújtott segítségért. (Forrás: Rády Judit: Fölfeszülő szivárvány, 2009.)

Panelban lakom (részlet)

[...] Újpesten sok házat bontottak le okkal, de jó néhányat ok nélkül. Hogy milyenek lehettek ezek a házak? A Berda József utca elején, a Bocskai utcában, a Temesvári utcában –, ahol az utca még kockaköves – látható néhány lepusztult, elhanyagolt ház díszes ablakokkal, téglalabirakásokkal. Nyomokban fellelhető rajtuk az építető elképzelése egy csendes, hangulatos kisvárosról. Nagy részük rosszul szigetelt, belső udvaros, szoba-konyhás ház volt, apró kerttel, csatorna nélkül, sparhelttel, vaskályhával. Épültek azonban nagyon igényes otthonok is tornyokkal, verandákkal, tornácokkal. [...]

A Deák utcában jártam egy családi házban. A gyönyörűen karbantartott épülethez szorosan telepített gondozott szőlőtövek álltak, mögötte több toldaléképülettel, hátrafelé haladva egyre alacsonyabb szoba-konyhás lakások sorakoztak. Ezekben idős, vagy igen egyszerű, nincstelen emberek éltek elég rossz körülmények között, a háziúrnak fizetett lakbérért. Néhány év múlva tízemeletes ház épült a helyén. [...]

Az új, hatalmas épületek elborzasztották az idősebbeket, tartották a „különböző népektől”, az ifjabbak pedig alig várták, hogy korszerű, liftes, hideg-melegvízes, kádas, beépített konyhás, tiszta és száraz lakásba költözhessenek, [...] ahol nem kell az udvarra kimenni a WC-re. A panelházakéhoz hasonló felszereltségű lakások korábban nem voltak jellemzőek Magyarországon.

Panelházak a Pozsonyi úti „Szellemtelepen” (Fotó: Somorjai Edéné)

Élet a lakótelepen

Háromgyerekes családként 1976 augusztusában költöztünk Újpestre, örömünk határtalan volt. 71 nm, két és fél szoba a 10. emeleten. Szürke linóleum, szürke filcpadló, piros konyhapult, csíkos tapéták, rücskös, sárgás mennyezet. Nem a mi ízlésünk, de majd lassacskán átalakítjuk. Nagyon meleg volt a lakásban, reggel 6-kor már besütött a nap, a sötétkék függöny (a lakás felszereléséhez tartozott) feladata lett volna az árnyékolás. Sötét is volt egész délelőtt, de beszívta a meleget és amikor elhúztuk, tűznyelvként gázolt át rajtuk a mögé rekedt hőség. Télen meg a fűtés miatt volt melegünk a 25-28 fokos lakásban.

Hónapokra lezárták a liftet, nehogy a beköltözők bútorokat szállítsanak benne, ezért naponta legalább kétszer gyalog mentünk fel a tizedikre az öt, a három és a másfél éves gyerekekkel, szatyrokkal. A dupla nagy ágyat a régi lakásban hagytuk, nem fért volna be, ezért pár hétig a földön aludtunk. A bútorgyártás nem tudta követni a lakásépítés ütemét, a bútorok nagy részét előjegyzésre lehetett megvásárolni, a pult alatt csúsztatott borralalóval megtámogatva. [...] Sok mindenre nem tellett. Fizetéskor szőnyegfonalat vásároltam, azt a következő fizetésig esténként horgolótűvel szőnyeggé varázsoltam, míg el nem érte a megfelelő méretet. Falvédőket, a gyerekszobákba faliképeket készítettünk, kilós anyagból díszpárnákat varrtam. A gyerekek nőttek, időnként átalakításokat végeztünk a lakásban, csak egyet nem sikerült: a falakat fél-egy méterrel kitolni. Egyébként nagyon jó elosztású a lakás, két és fél szoba, hall, gardrób, külön a WC és a fürdőszoba. Öten voltunk, az egyik nagy szobában a fiúk, a másikban mi, a félszobában a kislányunk lakott [...]. Azóta a gyerekek kirepültek, mára a lakást saját kedvükre formáltuk.

A birtokbavétel után került sor a garanciális javítások elvégzésére. Először minden hibát, hiányosságot bejelentettünk, de olyan munkát végeztek a „szakemberek”, hogy két-

szer akkora lett a kár, mint előtte volt, ezért – a többi lakóval együtt – saját magunk végez-tük-végeztettük el a javításokat. [...]

A környék lassan kiépült, megszépült. A gyárak nagy része mára eltűnt, a kellemetlen szagok, zajok is megszűntek. Sajnos kámforrá vált a vajás süteményes bolt az Újpest szelettel, az Angyal patika a faragott belső terével, az Anyák boltja, és ma már a méterárú üzlet sem létezik a Kemény Gusztáv utca sarkán. Beépült a foghíjak egy része, és a gyárépületek helyén új lakóházak, irodaházak emelkednek.

A gyermekeim vállalati óvodába jártak, így a túlsúfolt körzeti óvoda gondjairól csak a szülőktől hallottam. A gyermekorvosi rendelő sem épült fel a költözésünkre, egy földszinti lakást rendeztek be erre a célra. Az elkülönítő a fertőző betegek számára a fürdőszoba lett, [...] a „váró” – az alig 16 négyzetméteres, lodzsás szoba – zsúfolásig megtelt a rendelések idején. A felnőtt rendelő helye többször változott az ott dolgozó orvosok bosszúságára, mivel a körzetük és betegek száma tetemesen nőtt. [...] Majd ez is megoldódott, felépült a „sárga rendelő”, ahol a gyermek, felnőtt és a fogászati rendelők is működtek, valamint patika is üzemelt mellette. [...]

A játszótér [...] harminc gyerek részére is kicsi volt, de legalább kétszer annyian vették igénybe. Az anyukák össze-összeütköztek a kicsik utáni rohangáláskor, a homok piszkos és gazos volt, a vízcsap eldugult. A lemenetel sem volt egyszerű, nem volt járda, fél méter mély gödrökön keresztül emelgettük a gyerekeket, az átkelés a forgalom miatt kész életveszély volt. Ezért hétvégéken vidékre, vagy más kerületek parkjaiba [...] jártunk levegőzni. [...]

Költözésünkkor a ház előtt macskaköves út kanyargott, sínpárjain éjszakánként szürke tehervillamos („Muki-villamos”) járt, a lépcsőjén tárcsával a kezében állt az irányító, szájában síppal jelezte, milyen fontos éjszakai ember ő, ütemesen használva sípját figyelmeztetett mindenkit, amikor ő dolgozik, senki ne merjen aludni. Pár évvel később [...] az utat, a síneket felújították. Azóta gumiagyas pályán futnak a villamosok, a teherautók forgalma és útvonala megváltozott.

A vonatok füttye nemcsak nappal hasított a levegőbe, hanem éjszaka is kitarzott pár percig, jelezve a vasút erejét. [...]

A bevásárlás a KÖZÉRT-ekben, Csemege boltokban és az ABC-áruházakban zajlott. A gyermekek kíséretében vásárló szülők praktikusán és gyorsan elintézték a beszerzést, de a nyafogó, fáradt vagy virgonc csemeték napi Túró Rudiját vagy négercsókját – erős nyomásra – meg kellett venniük. Kisebb üzletek is voltak, leginkább a lakótelepen kívül. Ruhát, cipőt vásárolni volt a legnehezebb, mivel az üzletek délután 5-ig, legkésőbb 6-ig tartottak nyitva. Kivéve az Allami Áruházat, ami 7-ig fogadta a vásárlókat. Ám a szülők nagy része 4-5 óráig dolgozott és gyakran előfordult, hogy mire a boltba értek éppen azt nem lehetett kapni, amire szükségük volt. [...]

Lakóházunkban a gyerekek szinte mind egy iskolának voltak a tanulói, így jól ismerték egymást. A napközit majdnem mindenki igénybe vette, egyfelét ettek, együtt játszottak. A szülők is szóba elegyedtek egymással, liftben, piacon, KÖZÉRT-ben, vagy éppen az iskolai fogadó órákon sorba állva. [...]

Hajnalban a házak ablakai kivilágosodtak, a járdán villamosra váró emberek tarka sokasága állt türelmesen. Reggelente a sírástól, nevetéstől, sürgetéstől, [...] volt hangos az épület, majd 8 óra után mély csend következett, elsötétedtek az ablakok. Reggel, főleg télen a lakásokban minden ablak világos volt, és este 10 óra körül aludtak ki a lámpák. [...]

Esténként – sok évvel később –, jóval kevesebb kivilágított ablakot látni, éjszakánként a TV-készülékek színes villogása sejlik a sötétben, jelezve, hogy a bent lakó álmatlanságban szenved. A villamos megállójában csupán néhány ember lézeng hajnalonként.

A lakótelepi élet árnyoldalait jelentő sírást, szidást, veszekedést az élet sodrása elvitte, régen eltemette. Zajlott az élet a házakban és környékükön, és megtanultunk együtt élni. Aztán felnőttek a gyerekek, egyre kevesebben lettek, kutyából viszont sokkal több, azután már az ebek hangjától zengett a ház. Majd azok a hangok is elmaradtak, megint beköltözött néhány kisgyermekes család, javítva az életkor átlagát a házakban. A változás, a körforgás, az élet lüktetése tovább folyik az épületek falai között.* [...]

*A teljes írás megtalálható a Neográdi László Helytörténeti Gyűjteményben.

BARTA FLÓRA

Komjáthy Aladár

Komjáthy Aladár az 1911/12-es tanévben az Újpesti Magyar Királyi Állami Fiúgimnázium VII. osztályába járt. Babits Mihály volt a magyar nyelv és irodalom tanára, ugyanő vezette a diákönképzőkört is. Babits a következő tanévben már a tisztviselőtelepi gimnáziumba került, a kettőjük közötti kapcsolat azonban nem szakadt meg. Komjáthy, bár a matematika iránt érdeklődött, az érettségi után matematikus-hallgató lett a budapesti egyetemen, de nem lett hűtlen a versíráshoz és a műfordításhoz sem. Az I. világháború idején már publikáló

költő, első önálló verseskötete 1925-ben jelent meg, hamarosan a Petőfi és a Kisfaludy Társaság tagja lett, közben doktorált matematikából. 1921–1944 között a miniszterelnökség sajtóosztályán dolgozott, 1940-ben Baumgarten-díjat kapott.

Babitscsal személyessé vált a kapcsolata. Az 1913-ban írt Babits-vers, A Fiamhoz szófordulata szerint, „lélek szerinti” fia és barátja lett a költőnek. □

Az 1946-ban megjelent verset eredeti helyesírással közöljük.

KOMJÁTHY ALADÁR

Ujpest

Proletár városom szeretlek,
itt telt el ifjúságom,
poros utcáidon szelíden
végigvezet az álom.

Az én városom gyorsan nőtt fel,
porból kelt, apró házak
figyelgették, hogyan iramlík
az előző évszázad.

Petróleumlámpák merengtek
a fínom, esti ködben,
alig voltam akkor gyerek még
s már elhagyott az ötven.

Később villany jött, üzletházak,
műhelyek, gyárak, bankok;
Ujpestnek nem a műemlékek,
a munka adott rangot.

Kereskedő, iparos, munkás,
napszámos, hivatalnok,
rótta a köves, tiszta utcát,
meg egy-két kóbor dalnok.

A dézsák is eltűntek lassan,
fürdőkádakban hódolt
Ujpest a tisztaságnak, ámbár
a dézsa is csak jó volt.

Hej! városom így öregedtünk,
így változtunk a korral,
de mindig éberem figyeltük,
hogy az idő mit forral.

Órködtünk, hogy a szabadság és
függetlenség szerelme
lobogva égjen s rossz utakra
ne tévedjen az elme.

Te neveltél fel egyszerűnek,
te tanítottál jóra,
te adtál erőt, hogy kitartsak,
ha jött a nehéz óra.

A dolgozók városa voltál
Ujpest s az is maradtál,
úgy tündökölsz kopottságodban,
mint csillogó, arany tál.

Babits tanár úr* (részlet)

[...] Részesültem abban a szerencsében, hogy Babitsot mint tanárt is megismerhettem. Újpesten töltött rövid tanároskodása idején azok között voltam, akiket a magyar és latin nyelv rejtelseibe olyan páratlan tudással, szeretettel és kedvvel igyekezett bevezetni. [...] s mi néhányan, diákok, akik lelkesedtünk az új költészetért, nagy izgalommal vártuk személyes megérkezését, mikor Fogarasról való áthelyezésének híre elterjedt. Egy szép napon végre a derék Jakube, másod-iskolaszolga, leereszkedő bizalmatlansággal közölte velünk, hogy az új „tanár úr” megérkezett s egyben kedélyes tót vigyorgással mindjárt be is mutatta, hogy milyen különösen mozgatja járás közben a nyakát.

[...] mindent elkövettünk, hogy megpillanthassuk Babits tanár urat. Egyszerre csak megjelent hallatlanul barnán, fehér panama kalapban s fürge, apró léptekkel átsietett az udvaron a tanári szoba felé. Mondhatom, kevés embert vizitált valaha is annyi és olyan mohó szem mint őt. Rögtön konstatáltuk, hogy a betyár Jakubenak igaza van, járás közben tényleg furcsán mozgatja a nyakát, bár most utólag visszagondolva nem vagyok benne biztos, hogy ezt a megállapítást nem az a tekintély szuggerálta-e csak, aminek Jakube fölényes helyzete folytán előttünk örvendett.

[...] Az osztály a csöngetés után még javában tárgyalta a nagy eseményt halkított ordítózás közben, mikor egyszerre csak egész váratlanul belépett Babits tanár úr. Halálos csönd támadt s titkos izgalom. Akkor Babits tanár úr felment a katedrára, amennyire csak tehette kinyújtózott s egyszerű szavakkal adta tudtunkra, hogy ezentúl ő fogja tanítani a latint és a magyart. Büszkeséggel, de valami titkos kis szorongással is, vettük tudomásul ezt a bejelentést, mert valahogy mindannyian azt éreztük, hogy Babits tanár úr szigorú ember lesz. Be kell vallanom, hogy e várakozásunkat nem cáfolta meg úgynevezett kellemes csalódás, mert Babits tanár úr tényleg szigorú

ember volt. Ezt a kis „hibáját” azonban hamarosan megbocsátottuk, mert az a hév és komolyság, amellyel csodálatosan gazdag tudásának tárházát igyekezett számunkra megnyitni, mindannyiunkban először a tisztelet, azután pedig a tárgy iránti heves érdeklődés érzését keltette fel. A legtöbbet mondom róla, ha megállapítom, hogy tanítványait komolyan vette, ami pedig ritka, nagyon ritka dolog tanároknál. Páratlanul nagyszerű módszerével, fényes előadásával lassanként elérte, hogy a latin és a magyar órákat nem mint kellemetlen drukkolásokra alkalmat szolgáltatató valamiket tekintettük, hanem mint nemes élvezetek forrását, amiken kitűnni dicsőség volt, szégyenben maradni ellenben leverő dolog, amit hamarosan reparálni kellett. Sohasem fogom elfelejteni, hogy milyen bámulatosan tudta megmutatni nekünk Zrínyi költői és írói nagyságát s csodálatra ragadott Pázmány stílusának erőteljes, természetes szépségei iránt. Elgondolhatjuk, hogy ha régi írókat így tudott megkedveltetni, akik pedig szokatlan nyelvezetük miatt mégis csak távolabb álltak lelkünkől, mint a későbbiek, milyen élvezettel, valószínű izgalommal hallgattuk a korunkhoz közelebb álló írókról szóló lelkes fejtegetéseit. A latin nyelvet nem kevesebb hévvel és buzgalommal tanította, mint a magyart. [...] Horatiust annyira közel vitte a szívünkhöz, olyan meggyőzően mutatott rá e nagy költő verseinek sajátos szépségeire, hogy a latin órákat megelőző szünetekben kettenként a legnagyobb komolysággal igyekeztünk minél jobban, minél tökéletesebben behatolni a költemények nyelvi és esztétikai szépségeibe.

[...] Valóban Babits ízig-vérig komoly tanár volt s rendkívül komolyan fogta fel hivatását. Az iskolában semmi sem árulta el benne a költőt, aki féktelen álmok közepette kinevetheti a valóságot s gúnyt űzhet a spíszbúrgerek [nyárspolgárok] legszentebb frázisából, a kötelességteljesítésből. [...] □

*Megjelent a Nyugat 1924/7. számában

Bárdy Gabi

A magyar színháztörténet bővelkedik olyan karakteres színművésznők életrajzaiban, akik egész életüket a színháznak, később a filmnek szentelték. De olyanok is akadnak közöttük, akik a magánéleti boldogság miatt feláldozták karrierjüket és hátat fordítottak a színpadnak. Ezek egyike volt Bárdy Gabi színész-énekesnő.

1876 őszén Újpesten született Heckel Gabriella néven. A nagyközség adott otthont családjának, Heckel Ferenc hivatalnok-apjának és édesanyjának, Motusz Ilonának. Gyermekeit a római katolikus vallás rítusa szerint keresztelték meg. Korán kiderült, hogy a kislánynak csengő hangja van és szívesen lép fel az iskolai rendezvényeken, közösségi eseményeken. A polgárosodó Újpesten erre bőven volt alkalma. Énekelni magánúton tanult, a színművészet mesterségbeli fogásait a gyakorlatban sajátította el. Csinos arcára és karcú termetére idejekorán felfigyeltek a teátristák: alig volt tizenhét éves, amikor a Népszínház társulatának tagja lett. Akkor már nem a születési nevét, hanem a magyarosabb Bárdy (egyres helyeken Bárdi) vezetéknevet viselte. Első fellépése a Szultán című operettben volt. Verő György darabjában egy szubrett szerepet játszott. A közönség hamar a szeretetébe fogadta. A Schöpflin Aladár által szerkesztett Magyar Színművészeti Lexikon (1929–1931) így írt róla: „A legszebb magyar operettszínésznőként ismerték és híres volt a mouche-ról, mely az ajkai fölött pikáns point-t adott a szépségének”. (A francia mouche szó legyececskét jelent, a ragasztott szépségpöttyökre utal. Bárdy Gabi arcát természetesen anyajegy tette egyedivé.)

A Népszínház társulata akkor a főváros egyik legrangosabb színészközössége volt, a később Blaha Lujza nevet viselő téren álló épülete, idővel a Nemzeti Színháznak adott otthont. A társulatban az ifjú hölgynek nem lehetett könnyű érvényesülni, mert ott játszott többek között a már országosan ismert Blaha

Lujza és Rákosi Szidi is. A bájós színésznő mindössze tizenkilenc éves volt, amikor férjhez ment Zay Imre grófhoz. A Trencsén vármegyében honos család sarja kilenc évvel volt idősebb az arájánál. A millenniumi évben kötött frigy társadalmi meghökkenést váltott ki. A rangon aluli házasságot – mivel polgárlányt vett el egy főrend – még tolerálta a közvélemény, de a színművész mesterség a hölgyek esetében még nem volt elfogadott, egyfajta ledérségnek számított. (Négy évvel később a népszerű Jókainak sem bocsátotta meg a közönség, hogy Nagy Bella színésznőt vezette oltár elé, igaz, esetükben nem rangbéli, sokkal inkább korbéli volt a különbség.) Bárdy Gabit alighanem kevésbé érdekelték a társadalmi konvenciók. A modern, emancipált nő archetípusaként nem asszonyneven szerepelt a színlapokon, mint Déryné, hanem magyarosított vezetéknevvel és becézett formájú keresztnévvel.

Mégis, talán a háborgók miatt döntött úgy Bárdy Gabi, hogy elhagyja a fővárosi közönséget. 1901-ben Kolozsvárra szerződött, ahol a színház társulatának tagja lett. A történelmi Magyarország legrégebbi, jogfolytonos teátruma a Farkas utcában működött.

A 19. század végén az a Ditrői Mór főrendező virágoztatta fel, aki pár év múlva a Vígszínház alapító igazgatója lett. A kincses erdélyi város csak epizód volt Bárdy Gabi életében, de az ottani közönség is hamar a szívébe zárta. Amikor két évad után visszatért Budapestre, erdélyi rajongói egy díszes albumot készítettek neki, amelyben a nézők írásai és a színésznő szerepeiről készült fotográfiák is helyet kaptak. 1902-ben már újra a Népszínház rivaldafényében állt, és az akkor népszerű Ádám és Éva című operettben a női címszerepet énekelte. Majd rövid időre távol maradt a színpadtól, mert gyermeke született, Zay Gabriella grófkisasszony, akit Ellynek becéztek.

Amikor visszatért a közönséghez, már Budapestet is szűknek érezte. A császárváros-

ban, Bécsben lépett fel, a Carltheaterben, ahol 1904-ben a társulat tagja lett. A vásár gyermeke című operettben debütált. A birodalmi székhely Lipótvárosának a peremén álló színház jórészt zenés darabokat, operetteket játszott, ahol Lehár Ferenc darabjai rendszeresen szerepeltek a repertoáron.

Ám Bárdy Gabi életében Bécs is csak egy epizód volt. Hamarosan hazatért, átmenetileg Pécsen is játszott. Legnagyobb sikere itthon várt rá, amikor Lehár Ferenc Víg özvegyében Glavari Hanna szerepét játszotta. A gazdag özvegy szoprán karaktere kiválóan illett az 1906-ban újra a Népszínházhoz szerződött művésznőnek. Özvegy ugyan nem volt, de magányos igen. Házassága Zay gróffal zátonyra futott, de ő ismét bizonyította, hogy modern, az új kor szellemisége szerint élő hölgy. Élt azzal a polgári jogi lehetőséggel, amit Wekerle Sándor miniszterelnök kormánya 1895-ben vezetett be, és elvált a férjétől. Ez a lépés a karrierjét nem törte meg, Offenbach és más szerzők darabjaiban is szerepelt. Jórészt olyan darabokban játszott, amelyeket ma már nem ismer a közönség, köztük Bokor József: A kis alamuszi (Saratya); Brandon Thomas: Charley nénye (Annie); Gerő Károly: Próbaházasság (Birike) című operettjében. Bárdy Gabi magánélete idővel újra rendeződni látszott. 1912-ben feleségül ment gróf Béli Ákoshoz. Új férje ekkor hatvanhat éves volt, előző nejétől, gróf Bethlen Emmától maga is elvált. Bárdy Gabi és második férje között kerek harminc év volt a korkülönbség. Uzoni Béli Ákos gróf igazi főrend volt. A felsőház örökös tagja, egy ideig alelnöke, Kolozs megye főispánja, számos kitüntetés birtokosa. Kolozsváron született, ott is élt előző feleségével. Valószínűsíthető, hogy Bárdy Gabi akkor ismerte meg, amikor az erdélyi városban játszott. A művésznő és Béli gróf válásában egyaránt szerepet játszhatott ez az új ismeretség.

Béli Ákos gróf nem támogathatta felesége további karrierjét. Így az visszavonult a színpadtól, és attól kezdve gróf Béli Ákosné néven élt tovább. Még húsz évet adott nekik az élet. A második férj 1932-ben a fővárosban hunyt el. A Kerepesi temetőben ravatalozták fel, de földi maradványait végül Kolozsváron, a családi sírboltban helyezték el.

Bárdy Gabi – pontosabban özvegy Béli Ákosné – ezután visszavonultságban élt. Megélte a második világháborút, majd azt is, hogy a kommunista időszakban elvették a család birtokait és grófnéi címét is. Elszegényedve az Ódry Árpád Művészotthonba költözött. A létesítmény 1950. október 1-én nyílt meg a Városliget peremén, egy századfordulós szecessziós villában. Beköltöző lakói a színpad világából érkeztek, színművészek, operaénekesek, rendezők alkották – alkotják ma is – a lakóközösséget. Ósfás park, a parkra néző erkélyes szobák teszik élhetővé az otthont. Bárdy Gabi egykori színművésznő ott hunyt el 1965. június 16-án.

A Farkasréti temetőben nyugszik. Emléke mára Újpesten is feledésbe merült.

Bárdy Gabi a Vasárnapi Ujság 1898. december 25-i számában

A régi kőszínház a kolozsvári Farkas utcában, archív fotón

Az erdélyi Kolozsvár, ahová Bárdy Gabi életének rövid, de annál hangsúlyosabb szakasza kötődik, történelmi város. Már az őskőkorból megtelepült itt az ember, a bronzkortól kezdve folyamatosan lakott volt. Traianus római császár Napoca néven várost alapított a mai Kis-Szamos folyó partján, ami hamarosan Észak-Dácia székhelye lett. Róma bukását követően a népvándorlás hullámai érintették a területet. A magyar államalapítást követően, Szent István várispánsági székhelyé tette. A tatárjárás után németajkú szász telepések érkeztek a településre, akik sokat tettek az iparfejlesztésért, a kereskedelem felvirágoztatásáért, a városiasodásért. Akkor a város latin eredetű neve az oklevelek szerint de castro Clus (körülzárt) volt. A középkor végén már kincses Kolozsvárként emlegették. Ott látta meg a napvilágot Hunyadi Mátyás, akinek a Kós Károly építész által restaurált szülőháza ma is áll.

A török korban az erdélyi fejedelemség egyik központja volt a város, ahol Bethlen Gábor és I. Rákóczi Györgyöt is fejedelmé választották. Erdély, és azon belül Kolozsvár a Habsburg uralom alatt is a magyar kultúra védelmezője volt. A házsongárdi temetőben számtalan magyar író, költő, művész nyugszik. A Rhédey palotában nyílt meg 1792-ben az Erdélyi Magyar Nemes Színjátszó Társaság, a magyar nyelvterület első hivatásos színháza. Ez a társulat költözött át 1821-ben a Farkas utcába, az akkor épült, és ma is álló legrégebbi magyar kőszínházba. Itt lépett fel két évadon át Bárdy Gabi is.

Az első világháború idején a román csapatok betörték Dél-Erdélybe, de csak a trianoni béke ítélte Kolozsvárt is Romániának. Ugyan a második bécsi döntéssel átmenetileg visszatért Magyarországhoz, de ma Cluj Napoca néven többségében románok lakta város. Főterén ott áll Fadrusz János 1902-ben felállított, Mátyás királyt ábrázoló lovasszobra. □

„Ma is népművelőnek tartom magam”

Kerekes György népművelőnek, az Újpesti Gyermekek és Ifjúsági Ház nyugállományú igazgatójának a vezetése alatt az intézmény Újpest Gyermekéiért Díjat érdemelt ki. Neve népművelői munkája mellett csodás természetfotóiról, világjáró programjairól és az „igazi Mikulás”-ról vált ismertté. A korábban általa vezetett intézményben beszélgettünk.

– *Hosszú éveket töltöttünk együtt a közművelődés területén, a munkatársi kapcsolatból ered a közvetlen nexus közöttünk. Gyuri, mesélj a családdodról, gyermekkorodról!*

– Szép ünnepen, 1952. április 11-én születtem Miskolcon, bár az akkor még nem volt a költészet napja. Nem voltam mintagyerek. Pomázon jártam általános iskolába, néha az iskola mellé, mert szerettem buszozni, és pótkocsis helyi járatok közlekedtek arrafelé. Berettyóújfaluban fejeztem be az elemi, ott kezdtem megkomolyodni. Az országban ott alakult meg az első művészeti tagozatos általános iskola. Én zeneiben végeztem, tanultam hegedülni, zongorázni és kürtön is játszottam. Emellett rongyszőnyeget is szőttem és rajzoltam, egyszóval mindent tanultam, amit csak lehetett. Megyei vetélkedőkre jártam történelemből, irodalomból. A középiskolát Szentendrén kezdtem a Móricz Gimnáziumban, majd Vácra kerültem a Tánacsics Mihály Mezőgazdasági Technikumba; onnan felvételiztem a nagykanizsai Agronómiai Főiskolára.

– *Mi készítetett rá, hogy egymástól földrajzilag ilyen távol eső településeken járd iskolába?*

– A szüleim sokszor költöztek. Apám agrármérnök volt. Miskolc mellett agronómusként kezdte a pályát, később Kunhegyesre, majd a Szolnok Megyei Tanácshoz került. Közben ledoktorált üzemszervezésből, és a minisztériumba hívták. Anyám pincérnő volt. A szüleim 1954-ben elváltak, a két nővérem az anyámhoz került, engem az apámnak ítétek.

A mostohaanyám Kállay Miklós miniszterelnök unokahúga volt. Imádtam az iro-

dalmat, de keményen és határozottan nevelt. Amikor rossz voltam azzal büntetett, hogy le kellett ülnöm olvasni. Így lassanként az összes könyvet elolvastam, ami a házi könyvtárunkban fellelhető volt. Mindez kifejlesztette a közlési vágyamat is. Már úttörő koromban őrsi krónikás lettem. Szerettem az eseményeket kiegészíteni a saját gondolataimmal.

– *Érettségi után édesapád szakmáját választottad?*

– A diploma után két évig valóban üzemmérnökként dolgoztam Galambokon.

A főiskola után behívtak katonának Nagykanizsára. A tiszti klub parancsnoka, Debreczeni Attila alezredes népművelői állást hirdetett, és bár nem rendelkeztem szakirányú végzettséggel, nagy örömmre fölvettem. A két év alatt kiállításokat, előadásokat rendeztem, vetélkedőket szerveztem, vagyis minden olyan tevékenységet kipróbáltam, ami ehhez a munkához tartozik.

A parancsnokom hagyott önállóan dolgozni. Reggel a gyerekekkel, délután koráestig a középiskolásokkal foglalkoztam. Este a nyugdíjasoknak, felnőtteknek, tiszteknek rendeztem eseményeket.

– *A fiatal üzemmérnök végül a pályamódosítás mellett döntött?*

– Inkább úgy fogalmaznék: végre megtaláltam a helyem; levelező tagozaton elvégeztem a Szombathelyi Tanárképző Főiskolán a népművelés szakot. Ma is népművelőnek tartom magam. Hiszem, hogy ennek a szónak mélyebb jelentése van, mint a szabadidő- vagy kulturális szervező végzettségnek. Tanáraink is nagy műveltségű, nagy tudású szakemberek voltak. Kiss Gyulát, a magyar művelődéstörténet tanáromat különösen kedveltem.

– *Hol kezdted az ifjúság „művelését”?*

– 1976-ban pályázat útján Zánkára kerültem, ahol a legtöbbet – a szervezet, az intézmény vezetését, illetve azt, hogy hogyan lehet 60 pedagógust irányítani – a nyári tábor vezetőjétől tanultam meg. Egy 1200 fős tábor programját szerveztük 10 napos szakaszokban.

Zánkáról 1979-ben kerültem Csillebércre, ahová a szakmai teljesítményem miatt hívtak. Nyolc évig maradtam ott.

– *Hogyan és mikor kerültél Újpestre?*

– 1987-ben ismerősöktől hallottam, hogy az újpesti úttörőház igazgatójának halála miatt megüresedett és megpályázható a vezetői állás. Tizennyolcan jelentkeztünk, végül csak ketten maradtunk; szerencsém volt, engem választottak. A régi úttörőházban a piac téren kezdtem, ami a háború előtt a Katolikus Kultúrház épülete volt. Jó néhány problémával kellett szembenéznem az épület leromlott állaga miatt. A rendszerváltás után behívtak az önkormányzathoz, ahol közölték velem, hogy az úttörőházat visszakapja az egyház, nekünk a tér másik oldalára, a korábbi pártszékházba kell költöznünk.

Az átvétel után nem indult könnyen az új élet. Az első időkben, mivel Újpesten a pártháznak negatív volt a megítélése, a fiatalok nem szívesen jöttek hozzánk. Előfordult, hogy a nagy homlokzati ablakot is betörték. Az úttörőszövetség budapesti elnöksége minden hónapban összehívta a kerületi úttörőházak vezetőit. Felszólaltam és jeleztem, hogy az úttörő kifejezés nem vonzó a fiatalok számára. Hallgattak rám. Büszke vagyok rá, hogy a kezdeményezésemre nevezték át az ilyen típusú intézményeket gyermek és ifjúsági házra. Nem volt egyszerű, több helyen még sokáig

Kerekes György túrázóként a dachsteini gleccserek között

megtartották az úttörő elnevezést. Szakmailag továbbra is az úttörőszövetség felügyelt benünket, de szervezetileg közvetlenül a kerületi önkormányzathoz tartoztunk. Néhányszor bizony jó kompromisszum-készség kellett a normális működéshez.

A működés tárgyi feltételeit is hozzá kellett igazítani a művelődési ház igényeihez. A mai színházterem akkoriban ülésterem volt rögzített széksorokkal, ezért sok költséges átalakítást kellett elvégeznünk. Az önkormányzat azonban támogatta a törekvéseinket.

– *A korábbiakhoz képest bizonyára sokat változott az irányítás mechanizmusa is...*

– Számomra a rendszerváltás lényege, hogy megszűnt a kollektív felelősség. Attól kezdve nem a politikai vagy társadalmi szervezetek mondták meg mit kell tenni, hanem a szakmai irányítás, illetve az igazgató és a megalkaluló közalkalmazotti tanács. Nálunk szerencsésen alakult az alkalmazotti gárda, jól együttműködő csapat jött össze. A házban a vállalt feladat volt az első, ezért sok esetben a családi érdekek is háttérbe szorultak. A népművelői munka arról szól, hogy mi akkor dolgozunk, amikor mások pihennek. Néha huszonnégyórás a munka, és ezt a kötöttséget sajnos az én házasságom sem viselte el. Reggel azért jövünk be, hogy előkészítsük a délutáni, vagy az esti rendezvényt, esetleg a következő heti programot. A program alatt topon kell lenni, mert bármikor adódhat gond, és adódik is sokszor. Az eseményt követően – nemritkán késő este – már a következő napra kell előkészülni. Megszoktam ezt a munkarendet, 27 évig voltam itt igazgató.

– *Ennyi idő alatt biztosan a szívedhez nőtt néhány rendezvénytípus...*

– Szinte mind, de az egyik kedvencem a Természet Csodái program. Mi kezdtük el a kerületben, a statisztikákból kiderül, hogy volt olyan év, amikor a hat nap alatt egymillióan látogattak ide. Igaz, sikerült megnyernünk az ügynek az egyik tévécsatornát is, és az jelentősen megemelte az érdeklődők számát.

Egy kollégám találta ki a középiskolai börzét, ami meghonosodott és hagyománnyá vált. Nagyon szerettem a vetélkedőket; a legnagyobb kihívás a 24 órás középiskolás csapatverseny volt. Számomra is nehéz feladatot jelentett, végig talpon voltam, és vezettem a já-

téket. Kollégáim egy napon keresztül adták a különböző feladatokat, a gyerekek folyamatosan oldották meg azokat, nem volt alvás! A lebonyolításban a szülők is segítettek, mert a gyerekek este nem sétálhattak egyedül az utcán. A Halassy Sportszarnok (ma: Kellner Ferenc Sportközpont) munkatársai például hajnali 4-kor a dunai kenuversenyen, kajakosainknak segítettek. Az Autóklub közlekedésbiztonsági pályáján a jogosítvánnyal rendelkezők versenyeztek, de táncversenyt, és menedalversenyt is rendeztünk. A versenyzők elméleti területen budapesti városismereti feladványokat oldottak meg. A lányom és főiskolás évfolyamtársai korhű ruhákba öltöztek, és a város egyes pontjain várták a csapatokat. Hatalmas turisztikai attrakció lett belőle!

Nagy álmom volt a Magyar Kultúra Napjának megünneplése. December elején kezdtük el a programsorozatot, amelyben január 22-ig, folyamatosan zajlottak az események: szavaló-, hangszeres zene és rajzversenyen mérethették meg magukat a jelentkezők. Végül gálaműsorral zárult a rendezvény.

Imádtam a táboroztatást, legyen az az önkormányzat velencei tábora, vagy az újpesti napközistábor. Az előbbi fenntartói szinten csak később került hozzánk. Ezzel együtt az intézmény gazdálkodása is önállóbb lett, bevételeinket, amikor lehetett visszaforgattuk más rendezvényekbe. Az ifjúsági ház virágkoraként értékelem azt az időszakot.

Aztán tovább bővültünk a sportszarnok és a sportpályák működtetésével. Később már határon túlra is szerveztünk csereüdüléseket, ami nehéz, de fontos feladattá vált. Verona, Brake (akkor még Nyugat-Németország), mellett mentünk az NDK-ba, Szlovákiába és Finnországba is. A cserekapcsolat azt jelentette, hogy a gyerekek a velencei tábor árát fizették be és Finnországban nyaraltak, míg a finn gyerekek itt, Velencén. Nagyon büszke vagyok arra is, hogy a Finnair segítségével én hoztam először Magyarországra a Mikulást, Joulupukkit. Itt az Ifjúsági házban 400 gyerek fogadta. A következő években 2500-an jutottak el hozzá, Lappföldre.

– Nagy szerehled az utazás, de emellett van még néhány bobbid.

– Igen, elsősorban természetjáró, utazó vagyok. Eddig 61 országban jártam, ezekből

nyolc fotó-útikönyvem készült. Talán egyszer megírom majd azt is, hogy az eszkimóknál hogyan ettem fókahúst ...

– Említetted, hogy elváltál, ám ettől függetlenül szerető gyerekek, unokák vannak melletted.

– Két gyermekem van, igyekeztem értékes időt tölteni velük. Amikor az édesanyjuk nyelvi átképzésre járt, mindennap 4 órákor otthon voltam. A kicsik csak a rendezvények idején jöttek be velem a házba, ahol egy kedves kolléganőm vigyázott rájuk. Nyáron mindig közösen is elmentünk nyaralni.

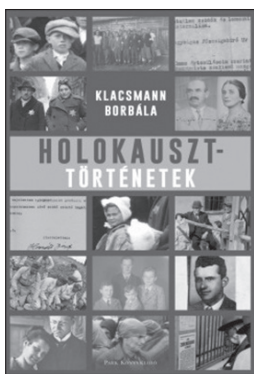
A fiam biológusnak készült, majd úgy döntött inkább jogász lesz. Környezetvédelmi szakjogász lett, jelenleg egy egyetemi oktatási szervezet igazgatója. A nagyobb unokám gimnáziumba, a húga általános iskolába jár. A fiammal közös könyvünk is van, a fotóim mellé ő írt gondolatokat. A lányom magyartörténelem-fejlesztő szakos tanár Polgárdiban. A lánya és a fia Balatonkenesén járnak iskolába. A kislány tavaly második lett egy országos meseíró versenyen. Idén az öccsével közösen írt mesével kaptak díjat a Velence-tavi pályázaton.

– Aki utazik, az folyton tervez. Te mit szeretnél még elérni?

– Szeretném, ha az unokáimnak további sikerei lennének, lássam, hogyan boldogulnak. A legkisebbet szeretném megtanítani fotózni, amit eddig egyik gyerekem, vagy unokám sem kért tőlem. Szeretnék még jónéhány utat szervezni kisebb csoportoknak. Városnézést, ahol nemcsak a bevett turisztikai attrakciókat mutatom meg, hanem a kevésbé ismert különlegességeket is. □

A fotózás életre szóló hobbi

Klacsmann Borbála történész, holokausztkutató kötetében a hagyományostól eltérő módon tárja fel a vészkor szak nyolcvan évvel ezelőtt történt eseményeit. „Senki nem tud szimpatizálni azzal, ha azt mondom, hogy meghalt ötszázezer ember, de ha egy konkrét zsidó házaspárról beszélek, sokkal közelebb hozhatom az emberekhez ezt a történelmi periódust” – mondta egy interjúban. Módszere, hogy valódi emberi sorsokat mutat fel olvasóinak, célja a trauma társadalmi feldolgozásának és a szembenézésnek a segítése. Az Újpesten élő kutató tudományosan hiteles munkájában településünkhöz kötődő történetet is közöl. Így tett megrendítő beszédében 2023 júliusában, a holokauszt újpesti áldozatainak tiszteletére rendezett megemlékezésen is. A kötet a Park Kiadó gondozásában jelent meg. Kapható a könyvtárházakban.

Éppen 60 esztendeje, hogy az 1964-es tokiói olimpián egy újpesti legenda, Bene Ferenc nyerte el a gólkirályi címet. A Japánban rendezett játékokon tizenkétszer talált az ellenfelek hálójába, és ezzel a magyar válogatott számára biztosította az aranyérmét. Dunai Ede lila-fehér könyvsorozatának új kötete, a Bene, az újpesti mesterlövész a 2006-ban elhunyt hetvenhatszoros válogatott, nyolcszoros bajnok és olimpiai bajnok labdarúgónak állít emléket. A népszerű csatár 17 évesen került a Kaposvári Kinizsi ifjúsági csapatától a Mogyorósi útra. 1972-ben meghívták a világválogatottba és két alkalommal az Európa-válogatottban is pályára léphetett. A kötet január 26-i bemutatóját az újpesti városházán tartották, ahol jelen voltak a címszereplő csatár egykori csapattársai is. A könyvet az Aposztróf Kiadó jelentette meg.

Kitüntetések a gyermeknap alkalmából

Május 16-án, a Városháza dísztermében került sor a Sándor István Újpest Gyermekéiért Díj átadására. Elismerésben részesült: Hafnerné Erdődi Ilona és Ozsváth Vilmos Károlyné, az Újpesti Karinthy Frigyes Magyar–Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola tanítói, Kátóna Györgyné, az Újpesti Liget Óvoda óvodapedagógusa, Lévai András, az Újpesti Szűcs Sándor Általános Iskola igazgatója, és Tóth Erika, az Újpesti Park Óvoda Lakkozó Tagóvodája óvodapedagógusa. Az ünnepségen adták át az Újpest Kiváló Tanulója, az Újpest Diáksportolója és a Kiváló Diákközösségi Munkáért Díjakat. Déri Tibor Újpest polgármesterének köszöntő szavai után az elismeréseket Bedő Kata alpolgármester nyújtotta át.

Prém Margit park

Április 16-án, a magyar holokauszt emléknapján, ünnepélyes keretek között, a Perényi Zsigmond utca hajlatában avatták fel a városrész új közterületét, a Prém Margit parkot. Az egykori budapesti református Skót Iskola igazgatónöje, a humanista, embermentő pedagógus születésének 140., halálának 80. évfordulója alkalmából, Újpest Önkormányzat Képviselő-testülete kezdeményezésére, a Fővárosi Közgyűlés január 31-én döntött a közterület névadásáról.

Mátyás Balázs Tamás tér

Április 24-én, a Rendőrnapon közterületet neveztek el Mátyás Balázs Tamás törzsőrmenterről, aki 2018. február 15-én éjjel, a Főti út és a Leiningen Károly utca kereszteződésében, szolgálatteljesítés közben egy közúti közlekedési balesetben életét veszítette. A vétlen járőr mindössze 21 éves volt. Az Iglói út és a Főti út kereszteződése melletti terület, Újpest Önkormányzatának határozata nyomán a „Mátyás Balázs Tamás tér” nevet viseli.

Péli Tamás állandó kiállítás

Május 15-én a Rácz Gyöngyi Közösségi Központban ünnepélyes körülmények között megnyílt Péli Tamás (1948–1994) cigány festőművész állandó tárlata. A nemzetközi hírű alkotó képei a Tél utca 52. szám alatti közösségi központban láthatók.